

Viivi Kilpeläinen

KUULOLIITTO ELÄMÄNI RINNALLA

Kuuloliiton toiminnan merkitys
kuulovammaisille nuorille aikuisille

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Nuorisokasvatuksen johtamisen ja kehittämisen koulutus
(ylempi amk)

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (ylempi AMK)
Tekijä/Tekijät	Viivi Kilpeläinen
Työn nimi	Kuuloliitto elämäni rinnalla Kuuloliiton toiminnan merkitys kuulovammaisille nuorille aikuisille
Toimeksiantaja	Kuuloliitto ry
Vuosi	2023
Sivut	73 sivua
Työn ohjaaja	Sari Miettinen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia merkityksiä ja vaikutuksia Kuuloliitolla ja sen järjestämällä vertaistoiminnalla on ollut siihen pitkäaikaisesti osallistuneille kuulovammaisille nuorille aikuisille. Opinnäytetyön aihe liittyy järjestökentällä tapahtuviin muutoksiin, joiden myötä järjestöjen toimintaedellytyksien turvaaminen on noussut ajankohtaiseksi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda näkyvämmäksi Kuuloliiton järjestämää vertaistoimintaa ja sen merkitystä toimintaan osallistuneille.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa aineistoa kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastatteluihin osallistui yhteensä 10 kuulovammaista nuorta aikuista, jotka olivat olleet Kuuloliiton toiminnassa mukana jo lapsesta lähtien. Tutkimukseen osallistuvat nuoret valikoituivat eri puolilta Suomea ja erilaisista lähtökohdista, jotta aineistosta saatiin mahdollisimman monipuolinen.

Opinnäytetyöni tuloksena voidaan huomata, että Kuuloliiton toiminta on vaikuttanut merkittävästi kuulovammaisten nuorten aikuisten elämään. Toiminta on vahvistanut heidän identiteettiään ja auttanut oman kuulovamman hyväksymisessä. Tämän lisäksi he ovat saaneet toiminnasta merkityksellisiä ystävyyssuhteita, tietoa ja tukea kuulovammaan liittyvissä asioissa sekä erilaisia taitoja ja työkokemusta.

Asiasanat: vertaistuki, vertaistoiminta, vertaisryhmä, kuulovammaiset, huonokuuloisuus, järjestötoiminta

Degree title	Master of Humanities
Author (authors)	Viivi Kilpeläinen
Thesis title	Finnish Hearing Association in my life The importance of the Finnish Hearing Association for hearing-impaired young adults
Comissioned by	Finnish Hearing Association
Time	2023
Pages	73 pages
Supervisor	Sari Miettinen

ABSTRACT

The goal of this Master's thesis was to find out what kind of meanings the Finnish Hearing Association and the peer activities it organizes have had for hearing impaired young adults who have participated in them for a long time. The topic of the thesis is related to the changes taking place in the field of organizations, as a consequence of which securing the operating conditions of organizations has become topical. The aim of the research is to make the peer support activities offered by the Finnish Hearing Association and their importance to the participants more visible.

The thesis was carried out as a qualitative study, where the material was collected through a semi-structured thematic interview. A total of 10 hearing-impaired young adults who had been involved in the Finnish Hearing Association's activities since childhood participated in the interviews. The young people participating in the study were selected from different parts of Finland and from different starting points, so that the material would be as versatile as possible.

As a result of my thesis, it can be noted that the Finnish Hearing Association's activities have had a significant impact on the lives of hearing-impaired young adults. The activity has strengthened their identity and helped them accept their own hearing impairment. In addition to this, they have gained meaningful friendships from the activity, information and support in matters related to hearing impairment, as well as various skills and work experience.

Keywords: peer support, peer work, peer support groups, hearing impairment, organization activities

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	9
2.1	KUULOVAMMAISUUS.....	9
2.1.1	Kuulovamman määrittelyä.....	9
2.1.2	Kuulon kuntoutus ja apuvälineet.....	10
2.2	KEHITYSPSYKOLOGINEN NÄKÖKULMA.....	12
2.2.1	Elämänkaariajattelu.....	12
2.2.2	Identiteetti.....	15
2.2.3	Nuoruus kuulovammaisena.....	16
2.3	KUULOLIITTO RY.....	18
2.3.1	Kuuloliitto ja sen toiminta.....	18
2.3.2	Kuuloliiton lasten ja nuorten toiminta.....	20
2.3.3	Vertaistuki.....	22
2.3.4	Tutkimuksia vertaistuesta.....	24
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	27
3.1	Tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	27
3.2	Kohderyhmä ja haastateltavat.....	28
3.3	Kvalitatiivinen tutkimusote tutkimusmenetelmänä.....	28
3.4	Aineistonkeruumenetelmä.....	29
3.5	Haastattelun teemat.....	31
3.6	Aineistonkeruuprosessi.....	32
4	AINEISTON ANALYYSI.....	35
5	TULOKSET.....	36
5.1	KUULOLIITON TOIMINNAN MERKITYS.....	36
5.1.1	Ensikosketuksia työelämään ja suuntaa omalle opiskelupolulle.....	36
5.1.2	Vapaaehtoistyöstä kokemuksia ja taitoja.....	38
5.2	KUULOLIITON VAIKUTUS NUORTEN ELÄMÄÄN.....	42

5.2.1	Yksinäisyyden ja häpeän kokemusten väheneminen	42
5.2.2	Kuulovamman hyväksyminen ja tuki elämänkaaren eri vaiheissa	48
5.2.3	Itsetunnon vahvistuminen ja identiteetin rakentaminen	49
5.2.4	Voimaantumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta	51
5.3	KUULOLIITON LEIRITOIMINNAN JA ASiantuntijoiden merkitys	52
5.3.1	Leiritoiminta	52
5.3.2	Kuuloliiton asiantuntijat	54
5.4	KUULOLIITON TOIMINTA ELÄMÄNKAARELLA.....	57
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	59
6.1	Keskeiset tutkimustulokset ja niiden hyödynnettävyys.....	59
6.2	Tutkimustyön luotettavuuden arviointi.....	63
6.3	Kuuloliiton vertaistoiminnan kehittämistarpeet.....	64
	LÄHTEET.....	66

1 JOHDANTO

Nuorten kokema yksinäisyys ja syrjäytymisvaara ovat olleet viime aikoina paljon esillä. Nuorten syrjäytymisestä aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset ovat merkittävä menoerä esimerkiksi menetettyjen verotulojen, korvaavien palveluiden ja tulonsiirtojen muodossa (Hilli ym. 2017, 675). Nuorten syrjäytymistä yritetään usein ehkäistä etsimällä keinoja, joiden avulla he eivät jäisi työmarkkinoiden tai koulutuksen ulkopuolelle (Gissler ym. 2016). Yhtenä syrjäytymistä ehkäisevänä keinona tulisi kuitenkin nähdä myös kaikenlainen vertaistoiminta, jota esimerkiksi erilaiset järjestöt organisoivat, sillä sosiaalisten verkostojen ja säännöllisten kontaktien puute voivat olla syynä nuorten syrjäytymiseen (Linna & Rantala 2014, 1).

Jokainen voi joskus olla elämässään sellaisessa tilanteessa, että tarvitsee vertaistukea. Koskaan ei voi ennalta tietää, milloin joko itse tai joku omista läheisistä sairastuu tai joutuu onnettomuuteen, jolloin vertaistuen tarpeesta voi tulla ajankohtaista. Vertaistukea voi tarvita ja hakea myös jonkin omaa tai läheisen elämää kohdanneen kriisin tai vaikean elämäntilanteen vuoksi. Järjestöjen yksi keskeisimmistä toimintamuodoista on vertaistuki. Suomessa on jopa noin 11 000 sosiaali- ja terveysalan järjestöä, jotka tuottavat erilaisia vertaistukitoimintoja omille kohderyhmilleen (Soste.fi 2020). Erilaisiin sosiaali- ja terveysalan järjestöihin kuuluu jopa 1,3 miljoonaa suomalaista ja niiden merkitys ihmisten hyvinvointiin, terveyteen ja osallisuuteen on merkittävä (Brax 2018, 15).

Vaikka vertaistuella ei täysin pystytäkään korvaamaan julkisen ja yksityisen sektorin tarjoamia terveyspalveluita, tulisi järjestöjen tarjoama vertaistoiminta nähdä kuitenkin niitä merkittävästi täydentävänä. Vertaistuesta saatu voima voi parhaimmillaan jopa vähentää tarvetta hakeutua virallisiin terveyspalveluihin. (Tervo 2021.) Järjestöjen toiminnalla voidaan myös vähentää painetta julkisilta palveluilta (Seppälä 2011, 151). Vertaistuki ja siitä saatu voima tulisi nähdä yhtenä hyvinvointipoliittisena resurssina, koska sillä pystytään vastaamaan ihmisten hyvinvointitarpeisiin (Mikkonen 2009, 16). Vertaistoiminta on myös merkittävä osallistaja ja se osallistaakin jatkuvasti lukuisia ihmisiä mukaan toimintaan niin osallistujana kuin toiminnan järjestäjänä. Osallistamisen

edistäminen ja monimuotoisuus on myös ollut tärkeänä teemana esimerkiksi EU:n nuorisostrategiassa ja osallistamisella on myös merkittävä rooli yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä (EU:n nuorisostrategia s.a.). Nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen on yhtenä keskeisenä tavoitteena myös Nuorisolaissa (Nuorisolaki 21.12.2016/1285.).

Järjestöt joutuvat jatkuvasti toimimaan paineen alla turvatessaan toiminnan jatkuvuutta. Järjestöjen toimintaedellytyksien turvaaminen on ollut pinnalla jo useamman vuoden ajan, sillä järjestöjen toimintaympäristöissä on havaittu tahtuvan jatkuvasti nopeita ja vaikeasti ennakoitavia muutoksia. (Rintakoski 2017.) Useimmiten järjestöissä toiminnan perusedellytyksenä ovat Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen (STEA) myöntämät avustukset (Ranta ym. 2020, 57). Kuuloliiton toimintaa rahoittaa myös STEA (Kuuloliitto.fi s.a.). Viime aikoina on kuitenkin uutisoitu paljon siitä, kuinka sote-uudistuksen myötä valtionavustustoimintaan on tulossa merkittäviä muutoksia, jotka vaikuttavat suoraan järjestöjen toimintaedellytyksiin ja tästä syystä opinnäytetyöni aihe on hyvin ajankohtainen. Aikaisemmin Veikkauksen tuottojen turvin on tuettu yleishyödyllistä toimintaa, mutta vuodesta 2024 alkaen määräraha siirtyy osaksi valtion talousarviota, kun kytkös Veikkaukseen ja uhkapelaamiseen halutaan purkaa kokonaan. Uudistustyö on puhuttanut paljon järjestöjä ja saanut myös pohtimaan heidän toimintaedellytyksiään. (Soste.fi 2022.) Järjestöjen ammattijohtajille toteutetun Tulevaisuuden näkymät järjestöissä-kyselyn (2021) mukaan suurin järjestöjen haaste lähivuosina tulee olemaan juuri avustusrahoitusten väheneminen (Osana yhteistä ratkaisua Oy 2021). Samaan aikaan kun järjestöjen toimintamahdollisuudet heikentyvät, toimintaedellytysten katsotaan kuitenkin jatkuvasti lisääntyvän (Kaijanen 2019). Tästä syystä järjestöt kokevat suuria haasteita, koska heidän tulisi pystyä vastaamaan asiakkaiden kasvavaan tuen tarpeeseen, vaikka omista resursseista on kasvava pula (Kosonen 2010, 44).

Kiinnostukseni järjestöjä ja vertaistukea kohtaan pohjautuu siihen, että olen työskennellyt jo nuoresta alkaen erilaisissa järjestöissä hyvin vaihtelevissakin tehtävissä. Järjestökentällä työskentelyn lisäksi olen myös itse kuulovammaisena hyötynyt kuulo- ja viittomakielialan järjestöjen tarjoamasta vertaistuesta

jo lapsuudesta lähtien. Olen saanut kuulokojeet 9-vuotiaana ja voisinkin sen puolesta myös itse kuulua tämän opinnäytetyön kohderyhmään. Tällä hetkellä työskentelen vakituisessa työsuhteessa Kuuloliiton asiantuntijana. Vastuualueenani Kuuloliitossa on erityisesti lasten ja nuorten toiminta. Omat kokemukseni järjestöjen tarjoamasta vertaistuesta ovat merkittäviä. Kuuloliiton toiminnan kautta olen itse löytänyt oman ammatti-identiteettini sekä saanut elinikäisiä ystäviä ja tärkeitä kokemuksia työelämässä. Kananen (2015, 43) on todennut, että tutkittavan aiheen kiinnostavuus on olennaisessa osassa opinnäytetyöprosessissa myös motivaation säilymisen kannalta, joten myös siitä syystä päädyin valitsemaan tämän minulle tärkeän aiheen

Suomessa vertaistukitoiminnan merkityksien tutkiminen vaikutuksina hyvinvointiin on kuitenkin ollut vielä hyvin vähäistä ja vertaistuen merkityksistä osallistujille tarvittaisiinkin lisää tietoa (Mikkonen 16, 2009). Järjestöjen yksi tärkeimmistä keinoista kasvattaa omaa näkyvyyttään on toiminnan ja olemassaolon merkityksellisyyden näyttäminen (Järjestökehitys.fi 2021). Järjestöjen toiminnan vaikuttavuutta on katsottu olevan haasteellista todentaa (Seppälä 2011, 151). Viime aikoina järjestötoiminnasta saatujen vaikutusten arviointivaatimukset ovat kasvaneet ja järjestöt kokevat usein vaikutusten arvioimisen haastavaksi (Seppälä 2011, 154). Kuuloliiton tapahtumista kerätyissä palautelomakkeissa vertaistoimintaan osallistuneet kertovat usein hyvin positiivisia vastauksia ja saaneensa toiminnasta vertaistukea ja mielekästä tekemistä, mutta syvällisempiä vastauksia toiminnan vaikuttavuudesta heiltä harvoin saadaan pelkän palautelomakkeen avulla kerättyä (Kuuloliitto ry 2022). Tätä varten toteutan tämän opinnäytetyön, jotta Kuuloliitto ja samalla myös muut järjestöalan toimijat saisivat tietoa myös vertaistoiminnasta saaduista syvällisemmistä ja pitkäkestoisemmista vaikutuksista ja merkityksistä. Opinnäytetyö lisää myös järjestöalan näkyvyyttä todistamalla sen toiminnan merkityksellisyyttä. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan erityisesti Kuuloliiton toiminnan vaikutuksia ja merkityksiä sen toimintaan pitkäaikaisesti osallistuneiden nuorten aikuisten osalta. Opinnäytetyö kuitenkin osoittaa myös sen, millainen merkitys koko järjestökentän mahdollistamalla vertaistoiminnalla on osallistujille pidemmällä aikavälillä tutkittuna.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 KUULOVAMMAISUUS

2.1.1 Kuulovamman määrittelyä

Kuuloaisti on yksi ihmisen tärkeimmistä aisteista. Kuulovammainen on yleisnimitys sellaiselle henkilölle, jolla on todettu jonkin asteinen kuulonalenema (Lehtoranta 1995, 1). Suomessa on yhteensä noin 800 000 henkilöä, joilla on jonkinasteinen kuulon alenema. Tästä lukumäärästä yli 100 000 henkilöä käyttää kuuntelemisen apuna kuulokojetta ja/tai sisäkorvaistutetta ja heistä jopa noin 300 000 henkilöä hyötyisi kuulon kuntoutuksesta. (Kuuloliitto.fi s.a.) Kuulovammoja on hyvin monenlaisia ja niiden aste vaihtelee lievästä kuulovammaisuudesta kuurouteen. Kuulovamman vaikeusasteen ja tyyppin voi selvittää kuulontutkimuksilla ja saatuja tutkimustuloksia voidaan tarkastella desibeleinä kuulokäyrältä. Kuulovamman johtumissyitä on monenlaisia, kuten perinnöllisyys tai sikiön kehityksen aikaiset syyt. Tämän lisäksi kuulovamma voi syntyä myös esimerkiksi ikääntymisen, meluhaitan tai tapaturman aiheuttamana. (Kuuloavain.fi s.a.)

Kuulovammaisuuden ja sen aiheuttamien haasteiden eri piirteiden ymmärtäminen auttaa kuulovammaista myös arjesta selviytymiseen (Jauhiainen 2007, 6). Kuulovammaisuutta voidaan määritellä hyvin monella eri tavalla ja käytettävän termin valinta riippuu usein asiayhteydestä ja kuulovammaisen omasta henkilökohtaisesta näkökulmasta (Lehtoranta 1995, 1). Useimmiten kuulovammaisuudesta puhuttaessa käytetään termejä kuulovammainen, huonokuuloinen, sisäkorvaistutetekäyttäjä, kuuro tai kuuroutunut (Kuuloliitto.fi s.a.). Kuulovammainen ei usein kuitenkaan miellä itseään vammaiseksi (Jauhiainen 2007, 6). Tästä syystä osa henkilöistä, joilla on todettu kuulovamma voivat kokea termin kuulovammainen myös itselleen sopimattomana, vaikka sitä pidetäänkin määritelmänä, joka kattaa kaikki erilaiset kuulovammatyypit. Tässä opinäytetyössä käytän termiä kuulovammainen, koska se on yleiskäsite, joka pitää sisällään kaiken tasoiset kuulovammat lievästä huonokuuloisuudesta täydelliseen kuurouteen asti (Kuuloliitto.fi s.a.).

Kuulovammalla voi olla isoja vaikutuksia kuulovammaisen toiminta-, suoritus ja työkykyyn (Jauhiainen 2007, 10). Kuulovammaiset joutuvat usein ponnistelemaan esimerkiksi vuorovaikutustilanteissa normaalikuuloisia enemmän saadakseen selvää puheesta. Ponnistelu vaatii kuulovammaiselta enemmän keskittymistä ja aiheuttaa väsymystä ja rasittumista. (Jauhiainen 2007, 13.) Ylimääräinen väsymys ja rasitus ei ole kenellekään toivottu olotila, minkä vuoksi olisikin tärkeää saada ohjattua kuulovammaisia vertaistuen pariin. Vertaistoinnista kuulovammaiset voivat saada muilta vertaisiltaan tietoa ja tukea heidän kokemuksistaan kuulovammaisena. Kun pääsee kuulemaan muiden kokemuksia siitä, miten he toimivat esimerkiksi haasteellisissa vuorovaikutustilanteissa, voi löytää niihin myös itselleen sopivat selviytymismekanismit niin oman toiminnan kuin apuvälineidenkin käytön osalta. (Kuuloliitto.fi s.a.)

2.1.2 Kuulon kuntoutus ja apuvälineet

Kun puhutaan kuulon kuntoutuksesta, puhutaan usein kuulopolusta. Kuulopolku pitää sisällään kaikki kuuloon kuntoutukseen sisältyvät tapahtumat, joita kuulovammaisen kohtaa elämässään. (Tuormaa & Lavikainen 2018, 31.) Kuulon kuntouttaminen aloitetaan heikentyneen kuulon tutkimustuloksen saatua ensisijaisesti kuulokojeilla. Kuulokoje on kuulon kuntoutuksen tärkein apuväline, jonka avulla pystytään hyödyntämään vielä jäljellä olevasta kuulosta kaikki sen potentiaali. Nykyaikaiset kuulokojeet ovat digitaalisia ja jo hyvin edistynyttä teknologiaa. Yleisimmin käytetty kuulokojemalli on perinteinen korvantauskoje, mutta tämän lisäksi on olemassa myös korvakäytäväkojeita ja luujohtokojeita. Se on yksilöllistä, millainen kuulokoje sopii millekin kuulovammalle. Jos kuulovamman aste todetaan tutkimuksissa kuitenkin niin vaikeaksi, ettei tavallisen kuulokojeen tuoma vahvistus enää riitä, aletaan selvittämään mahdollisuuksia sisäkorvaistutteeseen. (Kuuloavain.fi s.a.)

Sisäkorvaistute, josta usein puhutaan lyhenteellä (SI), on leikkauksessa asennettava kuulokoje, joka koostuu ulkoisesta ja sisäisestä osasta. Sisäkorvaistute on tarkoitettu kuuroutuneille ja vaikeasti kuulovammaisille henkilöille, jotka eivät enää pärjää tavallisen kuulokojeen tuomalla vahvistuksella. Sisäkorvaistutteet ovat olleet osana kuulon kuntoutusta 1980-luvun alusta lähtien ja Suo-

messa niitä on leikattu kuulovammaisille lapsille vuodesta 1997 lähtien. Sisäkorvaistutteen toiminta perustuu siihen, että sillä voidaan muuttaa äänet sähköisiksi impulsseiksi, jotka välittyvät kuulohermoon, minkä jälkeen aivot pystyvät tulkitsemaan ne ääniksi. (Kuuloavain.fi s.a.)

Kuulon kuntoutukseen liittyy olennaisesti myös muita apuvälineitä kuin itse kuulolaitteet. Erilaisten kuulolaitteiden lisäksi kuulovammaisille on suunniteltu myös apuvälineitä, jotka auttavat esimerkiksi havaitsemaan erilaisia ääniä kuten herätyskellon ja palovaroittimen. Tämän lisäksi on myös apuvälineitä, jotka auttavat saamaan esimerkiksi puhelimen äänet suoraan kuulokojeisiin tai vahvistavat keskustelutilanteessa puhujan ääntä. Jotkut kuulovammaiset ovat kouluttaneet itselleen myös oman avustajakoiran, eli kuulokoiran. Kaikki nämä erilaiset kuulon apuvälineet auttavat kuulovammaista osallistumaan yhteiskuntaan sen yhdenvertaisena jäsenenä. (Kuuloliitto.fi s.a.)

Kuulon kuntoutuksen onnistumiseen ja edistymiseen olennaisesti vaikuttava tekijä on kuulokojeen käyttäjien keskinäinen vertaistuki (Koskela ym. 2013, 61). Erityisesti kuulopolun alkumetreillä vertaistuesta saadut hyödyt kuulokojeeseen sopeutumisen kannalta ovat merkittäviä. Jotkut kuulokojeen saaneet voivat kokea häpeän tunnetta kuulokojeiden käyttöön liittyen erityisesti silloin kun kuulon kuntoutus on vasta alkanut. Nuorilla kuulokojeen käyttäjillä häpeä on usein yhdistetty siihen, että kuulolaitteet liitetään niin vahvasti ikäänntyneisiin. (Kuuloliitto.fi s.a.) Tämä johtuu siitä, että ikähuonokuuloisuus on yleisin syy kuulovammaisuuteen (Jauhiainen 2007, 39). Vertaisryhmästä saadulla tuella vammautunutta voidaan kuitenkin auttaa pääsemään eroon häpeän tunteesta, jota hän mahdollisesti kokee oman erilaisuutensa vuoksi (Mikkonen & Saarinen 2018, 46). Kun häpeän tunne ja muut kuulovammaan liittyvät ennakkoluulot saadaan poistettua, on kuulolaitteen käyttö ja kuntoutuminen sujuvampaa.

Kuulovamma voi vaikeuttaa normaalia kommunikaatiota ja sosiaalisia tilanteita merkittävästi. Kuulolaitteet ovat usein melko huomaamattomia, mikä tekee myös kuulovammasta näkymättömämmän. Tämä näkymättömyys voi joskus olla myös haaste. Jos kuulolaitetta ja kuulovammaa tarkoituksella piilottelee,

se voi johtaa erilaisiin hankaliin tilanteisiin. (Hietala & Lavikainen 2010, 70-75.) Kuulovammainen voi joskus jättää vastaamatta hänelle esitettyyn kysymykseen, jos hän ei kuule tai saa selvää kysymyksestä. Tällainen reagointi voidaan vamman näkymättömyyden vuoksi virheellisesti tulkita poikkeavaksi sosiaalisesti toimintatavaksi tai jopa ilkeäksi käytökseksi. (Koskela ym. 2013, 14.) Häpeää ja noloiksi koettuja tilanteita voi syntyä myös silloin, jos kuulokojeen käyttäjä joutuu pyytämään muita useammin toistamaan puhetta tai väärinymmärtää hänelle esitetyn kysymyksen. Salosen tekemässä pro gradu -tutkimuksessa kuulovammaa kohtaan koettu häpeän tunne näyttäytyi hyvin usein mukana tutkimuksessa haastateltujen kuulovammaisten kertomuksissa. (Salonen 2014, 57.) Häpeä on myös yksi tämän opinnäytetyön keskeisistä teemoista.

2.2 KEHITYSPSYKOLOGINEN NÄKÖKULMA

2.2.1 Elämänkaarajattelu

Elämään kuuluu monia erilaisia vaiheita sillä matkalla, kun kasvaa vauvasta aikuiseksi (Opetushallitus.fi s.a.). Jokaisen omaan elämään kuuluu erilaisia muutoksia ja uusia kokemuksia eivätkä kaikki välttämättä koe näitä muutoksia samaan tahtiin kuin toiset. Joku nuorista voi esimerkiksi itsenäistyä jo peruskoulun jälkeen, kun joku toinen taas vasta toisen asteen koulutuksen jälkeen. Jokainen meistä myös kokee omalla yksilöllisellä tavallaan jokaisen elämään kuuluvan eri elämänvaiheen ja sen tuomat kehitystehtävät (Pekkarinen 2007, 6).

Jokaisella on oma yksilöllinen elämänkaari (Opetushallitus.fi s.a.). Psykologiassa ihmisen elämäntarinaan käytetään määritelmää elämänkaari, sillä ihmisen kehittyessä hän joutuu kokemaan useita erilaisia muutoksia. Elämänkaarajattelussa ihmisen elämä jaetaan sen eri vaiheisiin, joita ovat varhaislapsuus, lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. (Pekkarinen 2007, 7.) Ihmisen elämänkaareen liittyy olennaisesti myös hänen oma elämäntarinansa eli se, mitä hän kokee itselleen merkittävinä tapahtumina hänen omalla elämänkaarellaan. Usein elämäntarinaan liittyvät myös elämässä koetut muutokset ja kriisit, kuten uusi asuinpaikka, uudet työ- tai opiskelupaikat, ikävaiheet, kumppanin

löytäminen tai oma tai läheisen sairastuminen. (Fagerdahl & Pystynen 2018, 7.) Kuulovammaisen lapsen koulun aloittamisen nivelvaihetta eli eräänlaista siirtymää elämänkaarella on myös tutkittu ja huomattu, että hajanainen tieto kuulovammasta ja sen vaikutuksista voi olennaisesti vaikuttaa tähän siirtymään ja sen sujuvuuteen (Seilola 2018, 2). Seilolan (2018) tutkimuksen mukaan toisilta vertaisperheiltä sekä järjestöjen työntekijöiltä saatu tuki olivat tärkeitä voimavaroja tästä vaiheesta selviytymiseen. Tutkimuksessa haastatellut kuulovammaisten lasten vanhemmat kertoivat saaneensa erityisesti kuuloalan järjestöistä tietoa, apua ja näkökulmia. (Seilola 2018, 39).

Lapsuuteen katsotaan elämänkaariajattelun osalta olennaisesti kuuluvan oman yksilöllisyyden hahmottamisen ja irtautumisen omista huoltajista. Tässä vaiheessa vuorovaikutus on hyvin olennaisena osana oman persoonallisuuden muodostumisessa. Onnistumisen kokemukset ja hyväksytyksi tulemisen tunteet ovat avainasemassa hyvän itsetunnon luomisessa tässä elämänkaaren vaiheessa. (Pekkarinen 2007, 11-13.) Lapsuus- ja nuoruusvaiheen on katsottu myös olevan hyvin merkittävä ikävaihe kuulovammaisen koko elämän kannalta. Kuulovammaisilla erityisesti lapsuus- ja nuoruusvaiheeseen voi liittyä myös negatiivisia kiusaamis- ja syrjimiskokemuksia. (Hietala & Lavikainen 2010, 77.) Tästä syystä järjestöjen tarjoamaan vertaistoimintaan on äärimmäisen tärkeää lähteä mukaan jo lapsuusvaiheessa, mikäli se vain on mahdollista.

Elämänkaareen sijoittuvalla nuoruusvaiheella muodostetaan itsestä minäkuva ja sen myötä samalla rakennetaan myös identiteettiä. Muilta ihmisiltä saatu palaute, stressaavat elämäntapahtumat ja erilaiset siirtymät saattavat vaikuttaa yksilön omaan käsitykseen itsestään. Nuoruuteen liittyy paljon myös fysiologisia ja hormonaalisia muutoksia, joiden kanssa nuoret voivat kokea haasteita. Nuoruuden aikana hankitaan osaamista opiskeluiden parista sekä saadaan ensimmäisiä kokemuksia myös työelämästä. Kun nuori saa ratkaista nuoruuteen kuuluvia kehitystehtäviä, tukee se hänen itsenäistymistään synnyttäen samalla pohjaa hänen hyvinvoinnille ja myönteiselle kehitykselle myös tulevilla vaiheilla. (Pekkarinen 2007, 16-21). Kuuloliiton toiminnassa

tapahtumia suunnitellaan niin, että ne tukevat nuoruuteen liittyviä tärkeitä kehitystehtäviä. Opiskeluun ja työelämään liittyviä nuoruusvaihetta tukevia tapahtumia ovat esimerkiksi Kuuloliiton järjestämät opiskelu- ja työelämäwebinaarit, joissa saa tietoa siitä, mitä oikeuksia kuulovammaisella on kun hän saa koulutai työpaikan. Kuuloliiton leiriohjaajaksi hakeudutaan usein myös nuoruusvaiheessa, kun halutaan saada ensimmäisiä työkokemuksia. (Kuuloliitto.fi s.a.).

Kun elämänkaarella saavutetaan aikuisuuden vaihe, kuuluu siihen olennaisesti vastuun ottamista eri osa-alueilla, mikä tarkoittaa itsenäisyyttä päätöksenteossa ja myös taloudellisissa asioissa. Aikuisuudessa kyetään jo luomaan kiintymyssuhteita toisia kohtaan, mikä luo perustaa myös pitkäaikaisille ystävyssuhteille ja parisuhteille. Sosiaaliset verkostot voivat myös kutistua jonkin verran tässä vaiheessa. (Pekkarinen 2007, 22 -23.) Tämä on huomattu myös Kuuloliiton toiminnassa, sillä Kuuloliiton työntekijät ovat usein kohdanneet myös useita nuoria, joiden sosiaaliset verkostot ovat haihtuneet lähes olemattomiin koulusta valmistumisen jälkeen (Kuuloliitto.fi s.a.). Sosiaalisilla suhteilla ja verkostoilla on katsottu olevan hyvin merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnissa, sillä ihmisillä on jatkuva tarve kokea kuuluvansa johonkin porukkaan. Kun saa tuntea kuuluvansa osaksi jotain ryhmää, toimii se voimavarana silloin kun elämässä tulee vaikeita hetkiä. (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö s.a.) Kuuloliiton toiminnassa vahvistetaan sosiaalisia taitoja erilaisten aktiviteettien kautta. Tapahtumissa pääsee myös luomaan uusia ystävyssuhteita ja näin kasvattamaan omaa sosiaalista verkostoaan. (Kuuloliitto.fi s.a.). Sosiaalisten taitojen vahvistaminen on tärkeää elämänkaaren eri vaiheissa, sillä ilman niitä emme pystyisi ylläpitämään tai luomaan sosiaalisia suhteita. (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö s.a.)

Kuulovammaisten nuorten elämän eri vaiheisiin liittyvät siirtymät voivat olla haastavia, mutta ne tarjoavat samalla kuitenkin myös mahdollisuuksia (Lavikainen 2014, 6). Kuuloliiton toiminnassa on otettu huomioon näitä elämänkaaren eri kehitysvaiheita esimerkiksi siten, että tapahtumissa yhtenä kantavana teemana on aina positiivisen minäkuvan luominen. Tämän lisäksi Kuuloliitto haluaa tukea nuorten itsenäistymistä kannustamalla heitä matkustamaan ta-

pahtumiin itsenäisesti huoltajien tarjoaman kyydin sijasta. Kuuloliiton leiritoiminnassa lapset pääsevät turvallisessa ympäristössä kokeilemaan myös itsenäisyyttä, kun ovat viikon muiden vertaisten kanssa leiriympäristössä poissa omien huoltajiensa luota. (Kuuloliitto.fi s.a.) On huomattu, että vammaisia nuoria voidaan joskus kohdella myös turhan ylihuolehtivasti, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti nuoren itsenäistymiseen (Lehtoranta 1995, 53). Tästä syystä on äärimmäisen tärkeää kannustaa ja tukea myös erityistä tukea tarvitsevien nuorten itsenäistymistä.

Kuuloliiton toiminnassa halutaan tarjota nuorille myös mahdollisuuksia päästä haastamaan itseään ja oppimaan uusia taitoja. Tästä syystä Kuuloliiton järjestämät tapahtumat ovat hyvin erilaisia ja eri teemoilla toteutettu. Joskus tapahtumissa osallistujat pääsevät esimerkiksi kiipeilemään, joskus taas opettelemaan erätaitoja. (Kuuloliitto.fi s.a.) 91 % Kuuloliiton vuoden 2022 toimintaa mittaavassa kyselyssä kertoikin olevansa joko täysin tai osittain samaa mieltä siitä, kun kysyttiin, ovatko he oppineet uusia taitoja Kuuloliiton toiminnasta (Kuuloliitto ry 2022). Kuuloliiton toiminnassa tärkeintä on aina yhdessä tekeminen ja positiiviset kokemukset vertaisten kanssa (Kuuloliitto.fi s.a.).

2.2.2 Identiteetti

Nuoruvaiheeseen kuuluu olennaisesti myös oman identiteetin pohdiskelu ja sen rakentaminen. Identiteetin sanotaan kuvastavan ihmisen käsitystä omasta itsestään, jolla hän kertoo, kuka hän on, mihin hän pyrkii ja mitä hän haluaa saavuttaa. Identiteetin muodostuminen on yksi tärkeimmistä nuoruvaiheeseen kuuluvista kehitystehtävistä. (Vanas 2017.) Identiteetti voi joskus myös kriisiytyä, jos esimerkiksi sairastuu vakavasti (Niemelä 2019, 34). Kuulovammainen nuori voi kokea oman identiteettinsä määrittelyn erityisen haastavana johtuen siitä, että kuulovammaisuuteen liittyviä termejä ja samaistuttavia identiteettejä on paljon. Kuulovammaiset nuoret voivat kokea identiteettinsä olevan esimerkiksi joko huonokuuloinen, kuuro, kuuroutunut tai sisäkorvaistutetekäyttäjä tai jopa yhdistelmä näistä kaikista. (Lehtoranta 1995, 44.)

Kalelan (2006) pro gradu -tutkielmassa on tutkittu kuulovammaisten identiteetin muodostumista. Tutkielman mukaan samaistuminen eli identifioituminen johonkin tiettyyn ryhmään on tärkein tekijä tarkasteltaessa kuulovammaisten identiteettiä (Kalela 2006, 24). Tutkielma tuo ilmi, kuinka tärkeää kuulovammaisten on päästä vaihtamaan kokemuksia muiden samanlaisessa tilanteessa olevien kanssa, jotta heidän kuulovammaisen identiteetti voisi vahvistua positiivisesti. (Kalela 2006, 26.) Onnistunut identifikaatio vaatiikin sen, että yksilöt hyväksyvät oman erilaisuutensa (Lehtoranta 1995, 45). Nuoren oman identiteetin löytämistä ja kehittymistä tukevat olennaisesti vertaistuki ja oman porukan löytäminen. On myös tutkittu, että kuulovammaisten lasten vertaissuhteet muihin muihin kuulovammaisiin ovat tärkeitä erityisesti identiteetin muodostumisen kannalta. (Saaros & Wiik 2016, 22.) Kuulovammaisten lasten ja nuorten on tärkeää päästä mukaan vertaistoimintaan, sillä vertaistuella voidaan auttaa heitä muodostamaan heidän identiteettiään vammautumisen tai sairastumisen jälkeen uudelleen. Vertaistuki tukee myös toimintaan osallistuvan henkilökohtaista kasvua. (Kippola-Pääkkönen 2018, 175.) Identiteetin löytämisen kannalta olennaisinta on se, että jokaiselle olisi ainakin yksi ryhmä mihin identifioitua. Tällaisessa ryhmässä pääsee usein kokemaan olevansa arvokas ihminen, vaikka se ei välttämättä itsestä aina siltä tunnu. (Niemelä 2019, 34.)

2.2.3 Nuoruus kuulovammaisena

Nuoruus on yksi ihmisen elämänkaarelle sijoittuvista ikäkausista, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden välimaastoon (Nuoperi.fi s.a.). Nuoruutta voidaan määritellä hyvin monella eri tavalla, joissain määritelmässä sen katsotaan alkavan murrosiän alkuvaiheilla, joskus taas vasta sen päättyessä. Nuorisolain mukaan nuoren määritellään kuitenkin olevan alle 29-vuotias (Nuorisolaki 21.12.2016/1285.), kun taas Suomalaisen lääkäriseura Duodecimin konsensuslausuma määrittelee nuoruuden sijoittuvan ikävuosiin 13-22 (Kaivasoja ym. 2010, 4).

Nuoruuden katsotaan olevan elämänvaihe, jolloin ihmisestä tulee yhteiskunnan kokonaisvaltainen jäsen. Nuoruuden ikärajoja pohdittaessa tarkastellaan biologiaa, psykologiaa ja sosiologiaa ja niihin liittyviä piirteitä. Biologisena prosessina nuoruuden katsotaan kestävän keskimäärin noin kymmenen vuotta ja

päätyvän siihen, kun elämänkaarella päästään aikuisuuden vaiheeseen. (Nuoperi.fi s.a.) Nuoruuden aikana joutuu usein käymään läpi monia erilaisia muutoksia, niin psyykkisiä, fyysisiä kuin henkisiäkin. Nuorena myös itsenäistytään omista huoltajista ja tehdään suuria, tärkeitä valintoja esimerkiksi omalla koulu- ja urapolulla. Nuoruudessa koetaan usein myös erilaisia ulkonäköpaineita, ja kuulovammaiset nuoret voivat kokea tähän liittyen lisäpainetta myös omista kuulon apuvälineistään ja niiden näkyvyydestä (Kuuloliitto.fi s.a.).

Nuoruusvaiheeseen kuuluu erilaisten uusien taitojen opettelu. Näiden taitojen oppimisessa Kuuloliitto haluaa auttaa omalta osaltaan ja se näkyykin myös olennaisesti kaikissa Kuuloliiton toiminnoissa. Kuulovammainen nuori joutuu kaikkien edellä mainittujen nuoruuteen liittyvien muutoksien lisäksi myös pohtimaan omaa kuulovammaa ja kuulovammaisuutta ja tekemään myös niihin liittyviä päätöksiä. Kuulovammainen voi joutua esimerkiksi miettimään, mihin ammattiin hän voi kuulovammansa takia suuntautua tai miten hänen tulisi ottaa kuulovamma esiin työhaastattelutilanteessa. Tämän lisäksi nuori joutuu ottamaan enemmän vastuuta hoitaakseen omia kuuloasioita, sillä kuulon kuntoutuksessa siirrytään aikuisten puolelle nuoren saavutettua 18-vuoden iän. Vastuu kuulon tutkimukseen hakeutumisesta ja kojeisiin liittyvistä asioista jää siinä vaiheessa kuulovammaisen nuoren itse hoidettavaksi. Kuulovammaisen nuoren tulee itse uskaltaa kertoa omasta kuulovammastaan, jotta hän voi saada tarvitsemiaan mukautuksia esimerkiksi opetustilanteissa tai työpaikoilla. (Kuuloliitto.fi s.a.) Jos omaa kuulovammaisuutta joutuu jatkuvasti tuomaan esiin, voi siitä aiheutua nuorelle myös ylimääräistä kuormitusta, sillä omasta kuulovammasta kertomisen on tutkittu joskus tuntuvan jopa epämiellyttävältä (Takala 2010, 57). Lavikaisen (2014, 26) mukaan olisi tärkeää varmistaa, ettei vastuu huonokuuloisuuden huomioimisesta olisi ainoastaan huonokuuloisella itsellään.

Kuulovammaisilla nuorilla voi olla haastavampaa selviytyä nuoruuteen olennaisesti kuuluvista kehitystehtävistä, kuin muilla samaan ikäluokkaan kuuluvilla, joilla ei ole haasteita kuulemisen kanssa (Lehtiniemi 2015, 94). Kuulovammaisilla nuorilla on havaittu olevan haasteita kaverisuhteiden muodosta-

misessa. Heillä on myös enemmän kokemuksia syrjityksi tulemisesta verrattuna normaalikuuloisiin lapsiin ja nuoriin. Puutteelliset taidot kommunikaatiosta vuorovaikutustilanteissa vaikuttavat myös kuulovammaisen itsetuntoon ja tämä näkyy myös kaverisuhteiden rakentumisessa. (Saaros & Wiik 2016, 21.) Bouldin ym (2021) havaitsivat kuulovamman myös olevan merkittävä syy kiusatuksi joutumiselle. Tutkimuksessa muilta kuulovammaisilta saadun vertaistuen havaittiin kuitenkin olevan merkittävä tekijä kiusaamisesta selviytymisessä. (Bouldin ym. 2021.)

2.3 KUULOLIITTO RY

2.3.1 Kuuloliitto ja sen toiminta

Vertaistoimintaa johdetaan ja organisoidaan yhdessä ammattilaisten ja vapaaehtoisen kesken usein jonkin taustaorganisaation kautta (Mikkonen & Saarinen 2018, 66). Yleisimpiä vertaistoimintaa tarjoavia taustaorganisaatioita ovat erilaiset järjestöt (Mikkonen & Saarinen 2018, 104). Taustaorganisaation sisällä on usein erikoistuttu juuri sen oman toiminta-alueen vertaistukeen ja sen tarjoamiseen ja organisaatiossa toimivat asiantuntijat ovatkin siten myös tietoisia juuri sen oman alueen jäsenten tarpeista ja tilanteista (Mikkonen & Saarinen 2018, 105). Erilaisiin vammaisryhmiin kuuluvilla nuorilla on hyvin monenlaisia mahdollisuuksia kohdata vertaisiaan ja saada vertaistukea vammasta riippumatta, sillä Suomessa on niin monia erilaisia järjestöjä, jotka tuottavat vertaistukea juuri sille omalle kohderyhmälleen (Mikkonen & Saarinen 2018, 79). Järjestöjä perustetaan usein siksi, että koetaan tarvetta saada tukea juuri tietyn yhdistävän tekijän sisällä. Järjestöjen tarjoamalla vertaistukitoiminnalla on iso merkitys syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisyssä sekä osallistamisessa, sillä järjestötoiminta kasvattaa osallistujien sosiaalista pääomaa. Vapaaehtoistoimintaan mitä järjestötkin organisoivat osallistuu jopa 40 prosenttia suomalaisista. (Kittilä 2018.)

Opinnäytetyöni tilaaja on Kuuloliitto ry, joka on kansalaisjärjestö, jonka toiminnan päämääränä on yhteiskunta, joka on kuulovammaiselle esteetön ja saavutettava. Kuuloliitto on perustettu vuonna 1930 ja sillä on tällä hetkellä noin

15 000 jäsentä ympäri Suomen. Kuuloliiton päämääränä on, että kuulovammaisilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistumiseen, työntekoon, opiskeluun, harrastuksiin ja kulttuuriin. Tähän tavoitteeseen päästäkseen Kuuloliitto tekee paljon vaikuttamistyötä edistääkseen esimerkiksi hyvän kuunteluympäristön toteutumista ja esteetöntä viestintää. Kuuloliiton toimintaa ohjaavia arvoja ovat yhdenvertaisuus, yhdessä tekeminen ja ihmisläheisyys. Vertaistukitoiminnan mahdollistaminen kuulovammaisille ja heidän läheisilleen heidän elämänsä eri vaiheissa on yksi olennainen osa Kuuloliiton toimintaa. (Kuuloliitto.fi s.a.)

Eri järjestöjen toiminnan päällekkäisyys ja keskinäisen koordinaation puute on noussut esiin STEAn tekemissä tarkasteluissa (Mikkonen 2009, 57). Verkostoitumista ja yhteistyötä eri järjestöjen välillä tulee lisätä. (Seppälä 2011, 153). Tästä syystä kuulo- ja viittomakielialalla on lisätty paljon yhteistyötä eri järjestöjen kesken. Samaa aihetta voidaan lähestyä hyvin erilaisilla tavoilla, jolloin saman alan eri järjestöjen olemassaolo on oikeutettua (Niemelä 2019, 36). Kuulo- ja viittomakielialalla on useita eri toimijoita, joiden kohderyhmänä ovat kuulovammaiset. Muita toimijoita, joiden kanssa Kuuloliitto tekee myös paljon yhteistyötä ovat esimerkiksi Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry, Sisäkorvaistutelasten valtakunnallinen yhdistys LapCI ry ja Kuurojen liitto ry. Tässä oli kuitenkin vain murto-osa tällä alalla toimivista järjestöistä. Järjestöjen välinen yhteistyö on tärkeää, sillä yhteistyöllä voidaan saada helpotusta väheneviin resursseihin (Seppälä 2011, 153). Kuulovammaisten voidaan katsoa olevan hyvin monimuotoinen ryhmä sillä erilaisia kuulovammoja ja kuulolaitteita on hyvin monenlaisia ja kaikki kuulon kuntoutuksen ratkaisut eivät sovi kaikille. Tämän lisäksi tulee muistaa huomioida myös kuulovammaisten läheiset ja heidän tukemisensa ja vertaistuen tarve. Tästä syystä kuulo- ja viittomakielialalla on monia erilaisia järjestöjä, joilla kaikilla on osittain samanlaiset, mutta kuitenkin hyvin erilaiset kohderyhmänsä. Kuulo- ja viittomakielialalla on myös paljon Kuuloliittoa pienempiä järjestöjä, joiden kohderyhmä on spesifimpi ja kohdennettu esimerkiksi juuri tietyille kuulovammaryhmälle vaikkapa käytetyn laitteen perusteella. Kuuloliiton toiminta on kuitenkin avointa kaikille, ja tämän vuoksi Kuuloliiton asema kuulo- ja viittomakielialan järjestökentällä on erityisen merkittävä. (Kuuloliitto.fi s.a.)

Kuuloliiton toiminta on suunnattu kaikenlaisille kuulovammaisille ja heidän läheisilleen. Kuuloliiton asiakkaat voivat olla niin perinteisen kuulokojeen, kuin sisäkorvaistutteen käyttäjiä. Pääosin asiakaskunta koostuu puheella kommunikoivista, mutta osa toiminnassa mukana olevista kuulovammaisista on myös kaksikielisiä ja käyttävät kommunikoidessaan myös viittomakieltä tai viitottua puhetta. Kuuloliiton toiminnassa on mukana myös erilaisia harvinaisryhmiin kuuluvia, joiden sairauteen liittyy olennaisena osana myös kuulovamma. Vaikka Kuuloliiton toiminta onkin suunnattu kaikenlaisille kuulovammaisille, pystyy se toiminnassaan järjestämään myös tietyille kohderyhmille suunnattuja tapahtumia, joissa tietoa ja tukea voidaan tarjota yksilöllisesti juuri kyseiselle kohderyhmälle. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi kuuroutuneiden, harvinaissairaiden ja sisäkorvaistuttekäyttäjien viikonloput. Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa on kuitenkin äärimmäisen tärkeää, koska jokaisella järjestöllä on asiantuntijuutta ja erityisosaamista juuri siitä omasta kohderyhmästä ja näkökulmasta. (Kuuloliitto.fi s.a.)

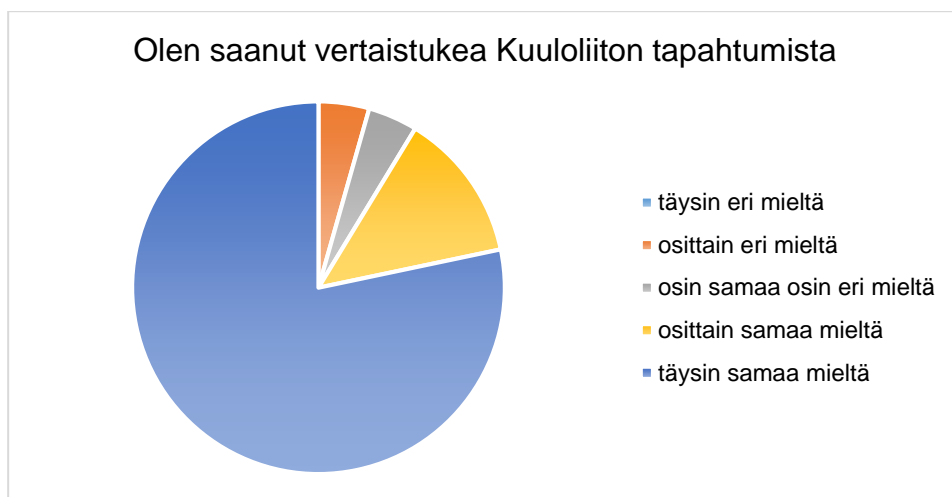
2.3.2 Kuuloliiton lasten ja nuorten toiminta

Kuuloliiton lasten ja nuorten toiminnassa on kolme eri kohderyhmää: lapset (7–12-vuotiaat), varhaisnuoret (13–17-vuotiaat) sekä nuoret aikuiset (18–35-vuotiaat). Kuuloliitto järjestää toimintaa kuulovammaisille lapsille ja nuorille niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin. Alueellisia tapahtumia järjestetään pääosin pääkaupunkiseudulla sekä Oulussa ja Tampereella. Suurin osa Kuuloliiton toiminnassa mukana olevista eri kohderyhmiin kuuluvista asuvat Pääkaupunkiseudulla, minkä vuoksi sillä alueella on muihin verrattuna huomattavasti enemmän vertaistoimintaa. Tämän lisäksi Kuuloliitto järjestää myös etätoimintaa, mikä mahdollistaa matalan kynnyksen osallistumisen vertaistukiryhmään vaikka omalta kotisohvalta käsin. (Kuuloliitto.fi s.a.) Etänä saatava vertaistuki ei kuitenkaan aina ole riittävää, mutta voi toimia apuna ensihätään ennen kuin osallistuja on valmis kasvokkain tapahtuvaan vertaistukeen (Mikkonen & Saarinen 2018, 88). Kuulovammaisilla nuorilla voi olla haasteelliset mahdollisuudet löytää vertaisiaan omalta kotipaikkakunnaltaan, mikäli he asuvat pienemmällä paikkakunnalla. Suomessa on myös tunnetusti pitkät välimat-

kat ja etätoiminnalla Kuuloliitto pystyy paikkaamaan näitä haasteita, jotta jokaisella halukkaalla olisi mahdollisuus osallistua vertaistoimintaan ja päästä keskustelemaan muiden vertaisten kanssa. (Kuuloliitto.fi s.a.) Verkon välityksellä tapahtuva vertaistoiminta koetaan usein myös matalamman kynnyksen toiminnaksi, kuin kasvokkain tapahtuva vertaistoiminta lähitapahtumissa (Mikkonen & Saarinen 2018, 88).

Kuuloliiton lasten ja nuorten toiminnan suosituimpia ja tunnetuimpia tapahtumia ovat olleet erilaiset leirit, joita järjestetään kaikille kohderyhmille erityisesti kesällä ja syksyllä. Kuuloliitossa toimii oma lasten ja nuorten työryhmä, jossa on omat työntekijät, jotka vastaavat jokaisen kohderyhmän toiminnasta. Tällä hetkellä työryhmässä on kaksi vakituista kokoaikaista työntekijää ja tämän lisäksi vahvuudessa on myös yksi oppisopimusopiskelija. (Kuuloliitto.fi s.a.)

Kuuloliiton lasten ja nuorten toiminnassa tehdään myös paljon myös etsivää työtä erityisesti sosiaalisessa mediassa. Kuuloliitto haluaa aktiivisesti tavoittaa toimintaansa mukaan myös uusia kuulovammaisia, jotka eivät aikaisemmin ole osallistuneet mihinkään vertaistoimintaan. (Kuuloliitto.fi s.a.) Etsivää työtä voidaan kutsua myös sosiaaliseksi vahvistamiseksi, minkä avulla voidaan saada ja löytää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tukea tarvitsevat henkilöt mukaan toimintaan (Mikkonen & Saarinen 2018, 31). Sosiaalisen median ja erityisesti TikTokin kautta Kuuloliiton toimintaan on löydetty viime aikoina mukaan ihan uusia kuulovammaisia, joista osaa on harmittanut hyvinkin paljon, etteivät he ole aikaisemmin löytäneet mukaan toimintaan (Kuuloliitto.fi s.a.).

Kuva 1. Kuuloliiton nuorten aikuisten toiminta vuonna 2022 -kyselyn tuloksia (Kuuloliitto ry 2022)

Kuuloliiton vuoden 2022 nuorten aikuisten toimintaa arvioivaan kyselyyn vastasi yhteensä 23 nuorten aikuisten kohderyhmään (18–35-vuotiaat) kuuluvaa osallistujaa. Heistä 87% vastasi haluavansa osallistua live-tapahtumiin jatkosakin joko väittämällä täysin samaa mieltä (5) tai osittain sama mieltä (4). Muutama vastaajista kertoi vastanneensa väittämään pienemmällä arvolla, koska he olivat saavuttaneet jo nuorten aikuisten kohderyhmän yläikärajan ja aikovat siirtyä työikäisten kohderyhmän toimintaan. 91% vastaajista kertoi olevansa joko täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että sai vertaistukea Kuuloliiton tapahtumista vuonna 2022 (Kuva 1). 80% vastaajista oli myös joko täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että heidän kokema yksinäisyyden tunne oli vähentynyt sekä 82% vastaajista itsevarmuus oli lisääntynyt Kuuloliiton tapahtumien myötä. Vastaajat nostivat tärkeimmiksi asioiksi, mitä he olivat saaneet Kuuloliiton toiminnasta mm. pitkäaikaiset ystävyys-suhteet, vertaistuen, yhteen kuuluvuuden tunteen sekä voimaantumisen. Vertaistuki tai ystävät mainittiin jokaisen vastaajan antamassa avovastauksessa. (Kuuloliitto ry 2022.)

2.3.3 Vertaistuki

Vertaistuki tarkoittaa ihmisten keskinäistä tukea, joka pohjautuu kokemukseen, kun taas vertaistoiminnalla tarkoitetaan kaikkea vertaistukeen liittyvää (Mikkonen & Saarinen 2018, 2). Vertaistuella tarkoitetaan kokemusten jakamista toisen samassa tilanteessa olevan tai saman asian kokeneen kanssa.

Vertaistuki pohjautuu vahvasti kokemustietoon ja sen tärkeimmät ominaisuudet ovat kuunteleminen ja kertominen. Vertaistuen arvon katsotaan olevan siinä, että kertojaa ja kuulijaa yhdistävät samanlaiset kokemukset, joiden ansiosta mahdollistuu toisen vertaisen kokemusten kokonaisvaltainen ymmärtäminen. (Terveyskylä.fi 2022.) Kun jaetaan samoja kokemuksia tai sairastetaan samaa sairautta, puhutaan usein vertaisista (Mikkonen 2009, 84). Kukaan muu, jolla ei ole samanlaisia kokemuksia, ei pysty samaistumaan kokemuksiin samalla tavalla kuin vertainen. Vertaisten on katsottu ymmärtävän toisiaan usein jopa ilman sanoja tai puhetta, koska heitä yhdistävät samat kokemukset. (Mikkonen & Saarinen 2018, 18.) Vertaistuen keskeisin tavoite onkin, ettei kukaan joutuisi olemaan yksin sairautensa, vammansa tai ongelmiansa kanssa.

Vertaistukea tarvitseva henkilö hakeutuu seuraan, jossa on henkilöitä, jotka ovat samanlaisessa tilanteessa kuin he itse ovat (Mikkonen & Saarinen 2018, 39). Kuuloliiton toiminnassa kuulovamman saanut henkilö hakeutuu usein mukaan toimintaan saadakseen vertaistukea muista kuulovammaisista. Jauhainen (2007, 90) kertoo kuulovammaisuutta käsittelevässä oppaassaan, että kuulovammainen joutuu usein itse tuomaan esiin avuntarvettaan, koska perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa ei aina ole tarjota riittävän moniammatillista apua ja aloitteellisuutta ohjata vertaistuen ja toiminnan pariin. Tästä syystä järjestöjen on panostettava omaan näkyvyyteensä. Näkyvyyteen panostamalla voidaan saavuttaa kaikki toiminnasta saatava potentiaali, ja samalla tavoittaa myös kaikki potentiaaliset asiakkaat. (Järjestökehitys.fi 2021.)

Vertaistukea voi saada hyvin monessa eri muodossa. Niistä yleisimmin käytetyt muodot ovat kahdenkeskiset keskustelut, vertaisryhmät sekä uusimpana myös etävertaistuki, jonka erilaiset nykyaikaiset verkko-ohjelmat ja alustat mahdollistavat (Mielenterveystalo.fi s.a.). Kuuloliiton toiminnassa vertaistuki nähdään usein toiminnasta saatuna tärkeimpänä antina ja sitä onkin mahdollista saada Kuuloliitossa sen kaikissa eri ulottuvuuksissa (Kuuloliitto.fi s.a.).

Kuten jo luvussa 2.1.2 todettiin, kuulovammainen voi kokea häpeää erilaisuudesta. Vertaistuen avulla ja vertaisten seurassa epämiellyttävät tunteet ja

häpeä voivat kuitenkin helpottua tai jopa poistua kokonaan. Vertaistuessa voidaan havaita olevan kolme pääulottuvuutta: ennalta ehkäisevä ja varhainen vertaistuki sekä korjaava ja kuntouttava vertaistuki. (Mikkonen & Saarinen 2019.) Erilaisuus voi joskus aiheuttaa negatiivisia tunteita, mutta vertaistoimintaan osallistumisella voidaan päästä eroon näistä tunteista (Laatikainen 2010, 56-57). Vertaistuella voidaan vaikuttaa tiedon vahvistumiseen, tulevaisuuden kuvan positiivisuuteen ja käyttäytymiseen, mikä voi näkyä sairauden hyväksymisenä osaksi omaa identiteettiään (Kippola-Pääkkönen 2018, 170).

Mikkonen ja Saarinen (2018, 40) toteavat, että useat tutkimuksessa haastatellut henkilöt, jotka kuuluivat erilaisiin sairastuneiden vertaistukiryhmiin, kertoivat, että olisivat joutuneet hakeutumaan terveyskeskuksiin huomattavasti useammin, mikäli vertaistukea ei olisi ollut niin hyvin saatavilla. Vertaistuella voidaan helpottaa sopeutumista esimerkiksi vamman, sairauden tai jonkin kriisin takia muuttuneeseen tilanteeseen ja lisätä samalla osallisuuden tunnetta, mikä voimaannuttaa ja kasvattaa pystyvyyden tunnetta ja sosiaalista pääomaa. Vertaisten tukea tarvitaan usein erilaisissa sopeutumisvaiheissa ja muutostilanteissa, joita elämässä joutuu kohtaamaan. (Mikkonen & Saarinen 2018, 17.) Yksi tällainen muutostilanne voi olla esimerkiksi oman tai läheisen saama kuulolaite ja sen mukana tuomat haasteet.

2.3.4 Tutkimuksia vertaistuesta

Sisällön analyysiin liittyy olennaisesti myös vertaileminen aiempaan tutkimus- ja teoretietoon (Vilkkä 2021). Vertaistukea on tutkittu monesta eri näkökulmasta ja erilaisten asiakasryhmien osalta aikaisemminkin. Kansalaisareena (2021) on koonnut julkaisun, missä on koottu vertaistuesta saatuja vaikutuksia eri kohderyhmien asiantuntijoiden kertomina. Julkaisun tarkoituksena on tuoda näkyväksi se, kuinka merkittävää ja laaja-alaista vertaistoiminta Suomessa on (Nieminen 2021, 4). Kansalaisareenan julkaisu haluaa myös samalla lisätä ymmärrystä siitä, kuinka merkittävää vertaistoimintaa tuottavien tahojen toiminta on ja kuinka tärkeää näiden tahojen rahoitus olisi varmistaa (Nieminen 2021, 5). Sama tavoite on myös tällä opinnäytetyöllä.

Tärkein tutkimuslähde opinnäytetyössäni on Mikkosen (2009) tekemä väitöskirja Sairastuneen vertaistuki. Väitöskirjassaan Mikkonen tarkastelee sitä, miten eri sairauksien aiheuttamat elämänmuutokset liittyvät vertaistuen tarpeeseen sekä sitä, millainen merkitys vertaistuellalla on sairastuneeseen. Aineistoa sairastuneiden kokemuksista vertaistuesta kerättiin tutkimalla ALS- ja Parkinsonryhmien, sydän- ja osteoporoosiryhmien ja keliakia- ja rintasyöpäryhmien edustajia. Tutkimuksessa havaittiin, että vertaistuki ulottuu myös sellaisille alueille, mihin julkiselta puolelta saadulla tuella ei ole resursseja ulottua. (Mikkonen 2009, 3.) Toinen merkittävä tutkimuslähde oli Kirsi Kososen (2010) tekemä pro gradu -tutkielma ”Voimia ja virtaa vertaistuesta”, jossa tutkittiin Invalidiliiton vertaistukeen perustuvaa toimintaa. Kososen pro gradu -tutkielmassa aineistona olivat Invalidiliiton työntekijöiden ja vertaistukihenkilöiden teema-haastattelut. Kososen tutkielmassa nousi esiin, että vertaistukihenkilönä toimiminen oli antanut paljon voimia myös itse tukihenkilöille. Tämän lisäksi tutkielmassa korostettiin vertaistuen voimaannuttavaa vaikutusta. (Kosonen 2010.)

Jos keskitytään erityisesti kuulovammaisten kokemuksiin vertaistukitoiminnasta, on merkityksiä aikaisemmin tutkinut esimerkiksi Janhonen (2014) opinnäytetyössään ”Nuorten kuulokojeenkäyttäjien kokemuksia vertaistuesta”. Janhosen tutkimuksessa oli kuitenkin melko pienehkö aineisto, sillä sitä varten haastateltiin vain neljää kuulokojetta käyttävää nuorta aikuista. Opinnäytetyössä havaittiin, että kuulovammaisten nuorten oli helpompaa hyväksyä vammansa, kun he osallistuivat vertaistoimintaan. Opinnäytetyössä haastatellut nuoret kuvailivat vertaistoimintaa kuin omaksi perheeksi. (Janhonen 2014.) Janhosen lisäksi kuulovammaisten vertaistoimintaa on tutkinut myös Lamminaho (2015) opinnäytetyössään, joka tutki Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n järjestämien vertaisperhekurssien vaikutuksia osallistujien elämään (Lamminaho 2015, 5). Lamminahon tutkimuksessa vertaistuen merkityksiä tutkittiin kuitenkin koko kuulovammaisen perheen osalta, eikä pelkästään kuulovammaisen osallistujan näkökulmasta.

Janhosen ja Lamminahon tekemien opinnäytetöiden lisäksi löysin myös muutamia muunkin opinnäytetyön, jotka ovat tutkineet kuulovammaisuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä ihan eri teemalla kuin vertaistuen näkökulmasta. Näissä

töissä on kuitenkin sivuttu hieman myös vertaistukea ja sen tarpeellisuutta kuulon kuntoutuksessa johtuen siitä, että vertaistuki oli olennaisesti tullut ilmi ai-neistonkeruuvaiheessa. Melko tuoreessa opinnäytetyössä, jossa Pakarinen ja Nokkanen (2022) tutkivat kuulovammaisten kokemuksia opinto-ohjauksesta sekä kuulovamman vaikutusta nuorten toisen asteen opiskelupaikkoihin ha-keutumiselle löytyi myös merkittäviä tuloksia vertaistuen merkityksistä. Jokai-nen tähän tutkimukseen osallistunut nosti esiin, että Kuuloliiton leirit ja erilaiset tapahtumat ovat olleet heille erittäin tärkeitä. Tämän tutkimuksen pohjalta voi-daankin todeta, että Kuuloliiton leirit ja muu toiminta ovat olleet erittäin tärke-ässä roolissa mahdollistamassa vertaistuen saamista nuorille. (Pakarinen & Nokkanen 2022.) Kuulovammaisten vertaissuhteiden tärkeys nousi esille myös Saaroksen ja Wiikin (2016) toteuttamassa opinnäytetyössä, jossa tutkit-tiin kuulovammaisen lapsen identiteetin kehitykseen vaikuttavia psykososiaali-sia tekijöitä (Saaros & Wiik 2016).

Kuulovammaisten vertaistukitoiminnan hyödyistä on myös tehty paljon kansainvälisiä tutkimuksia eri ikäryhmien osalta. Cabral ym (2012) ovat tutkineet aihetta tutkimuksessa *Perspectives of People Who Are Deaf and Hard of Hearing on Mental Health, Recovery, and Peer Support*. Tutkimuksen perusteella huomattiin, ettei kuulovammaisille ja kuuroille ole ollut tarjolla riittävästi vertaistukipalveluita johtuen erilaisista haasteista saavutettavuuden kanssa (Cabral ym. 2012). Tämän lisäksi kansainvälisesti aihetta ovat tutkineet myös Terlektsi ym. (2020) tutkimuksessa *Peer Relationship Experiences Of Deaf And Hard-Of-Hearing Adolescents*. Kaikki tutkimukseen osallistuneet kertoivat muodostaneensa tärkeitä ystävyys-suhteita muiden vertaistensa kanssa. Tutki-muksessa tuli myös ilmi kuulovamman vaikutukset ystävyys-suhteiden muo-dostumisessa muiden kuin vertaisten kanssa (Terlektsi ym. 2020). Kolmas löytämäni kansainvälinen tutkimus aiheeseen liittyen on Southall ym. (2018) toteuttama tutkimus nimeltä *Reported benefits of peer support group involve-ment by adults with hearing loss*, minkä mukaan vertaistoiminnan myötä kuu-lovammaiset ovat kokeneet vahvaa yhteenkuulumisen tunnetta, mikä on aut-tanut heitä myös kuulovamman hyväksymisessä (Southall ym. 2018). Kaikkien näiden yllämainittujen tutkimuksien tuloksien samansuuntaisuus vahvistaa myös oman opinnäytetyöni luotettavuutta.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, millainen merkitys järjestöjen mahdollistamalla vertaistoiminnalla on osallistujille koko elämänkaarella tutkituna. Tavoitteena on saada järjestöjen mahdollistaman vertaistoiminnan vaikutuksia toimintaan pitkäaikaisesti osallistuneiden nuorien osalta näkyvämmiksi. Työssäni halusin tutkia, minkälaisia vaikutuksia erityisesti Kuuloliiton toiminnalla on ollut ja miten merkittävänä ne on koettu. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, millaisia merkityksiä Kuuloliitosta saadulla vertaistuella on ollut sen toimintaan pitkäaikaisesti osallistuneisiin nuoriin aikuisiin. Kaikki haastatteluissa saadut tulokset ovat nuorten itsensä kokemia ja kertomia heidän omasta näkökulmastaan.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1.) Mitä nuoret, jotka ovat osallistuneet Kuuloliiton toimintaan pitkäaikaisesti, ovat kokeneet saaneensa Kuuloliitosta?
- 2.) Millainen vaikutus Kuuloliiton toiminnalla on ollut toiminnassa pitkäaikaisesti mukana olleille nuorille?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni sisällytän kaikki ne konkreettiset asiat, eli taidot, tiedot, kokemukset ja sosiaaliset suhteet, joita Kuuloliitosta on saatu. Toiseen tutkimuskysymykseen sisältyvät kaikki laajemmat vaikutukset kuten esimerkiksi yksinäisyyden ja häpeän tunteisiin liittyvät kokemukset sekä itsetunnon vahvistuminen. Tämän lisäksi toiseen tutkimuskysymykseen sisältyy myös Kuuloliiton työntekijöiltä saatu tuki ja heidän merkitys nuorten kuulopuolilla. Lähtöoletukseni oli, että Kuuloliiton toiminta on ollut erittäin merkityksellistä nuorten elämässä. Opinnäytetyöllä halusin kuitenkin saada vastauksia sille, mitkä Kuuloliiton toiminnot erityisesti olivat merkityksellisiä ja millaisia konkreettisia vaikutuksia Kuuloliiton toiminnalla on ollut nuorten elämään.

3.2 Kohderyhmä ja haastateltavat

Tutkimuksen kohteeksi voivat valikoitua joko erilaiset ryhmittymät tai vain yksittäinen ihminen (Kananen 2015, 37). Tässä opinnäytetyössä tutkin ryhmänä kuulovammaisia nuoria aikuisia. Laadullisen tutkimusmenetelmän mukaan tehdyssä tutkimuksessa laatu on tärkeämpää kuin määrä kun puhutaan tutkimusaineistosta (Vilkkä 2021). Tutkimustyötä varten haastateltavien valinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mitä ollaan tutkimassa (Vilkkä 2021). Koska tässä opinnäytetyössä halusin tutkia pitkäaikaisia vaikutuksia, rajasin kohderyhmäksi kuulovammaiset 20–35-vuotiaat nuoret aikuiset. Haastatteluun osallistuvien tuli olla sellaisia, jotka ovat olleet kuulovammaisia jo lapsesta lähtien ja osallistuneet Kuuloliiton toimintaan myös jo lapsuudesta alkaen. Näin pystytään tutkimaan erityisesti pitkäaikaisia toiminnan vaikutuksia nuorten itsensä kokemina.

Haastatteluihin osallistui yhteensä 10 kohderyhmään sopivaa henkilöä. Haastattelut edustivat eri sukupuolta, eri ikävuotta, eri asuinalueita ja eri kuulovamman astetta. Haastatteluihin osallistuneista nuorista aikuisista kuudella oli käytössään sisäkorvaistute ja loppuilla neljällä tavallinen kuulolaite. Haastatteluun osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja haastattelulupa kysyttiin suullisesti jokaiselta siihen osallistuneelta nuorelta. Kohderyhmällä, joka osallistuu tutkimukseen, on oikeus saada tietää, mihin tarkoitukseen hänen antamiaan tietoja käytetään (Vilkkä 2021). Tästä syystä haastattelun alussa käytin aikaa kertoakseni, että mitä varten tätä tutkimusta tehdään ja miten haastattelussa annettuja tietoja tullaan käsittelemään ja käyttämään. Haastatteluihin osallistuminen koettiin mielekkäänä ja haastattelut kokivat haastattelutilanteen mukavana ja muistoja mieleen tuovana. Haastattelut myös korostivat kokeneensa opinnäytetyön aihevalinnan heille erityisen merkityksellisenä, mikä oli motivaation lähteä mukaan haastateltavaksi.

3.3 Kvalitatiivinen tutkimusote tutkimusmenetelmänä

Valitsin opinnäytetyölleni kvalitatiivisen tutkimusotteen. Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus on yksi tieteellisten tutkimuksien menetelmäsuuntaus, jonka

avulla pyritään ymmärtämään tutkittavana olevan ilmiön ominaisuuksia, merkityksiä ja laatua kokonaisvaltaisesti (Lähdesmäki ym. 2021). Laadullisella tutkimustavalla tutkimuskohteesta saadaan syvällistä tietoa, jonka avulla pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä (Kananen 2015, 70).

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on auttaa ymmärtämään tarkemmin tutkimuskohdetta ja sen päätöksiin ja käyttäytymiseen johtavia syitä. Tällaisen tutkimuksen tavoitteena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen, eikä niinkään minkään tarkkojen lukumäärien selvittäminen. (Heikkilä 2014, 8.) Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää ihmisen omat kuvaukset heidän itse kokemista omakohtaisista kokemuksistaan (Vilka 2021). Laadullinen tutkimusmenetelmä synnyttää yksityiskohtaista ja laajaa tutkimustietoa ja sen käyttäminen vaatii tutkijalta hyvin syvää kiinnostusta itse tutkimukseen (Auvinen & Tarkiainen 2018).

Tämän opinnäytetyön puitteissa tehtyjen haastattelujen myötä haluan ymmärtää haastateltaviani kokonaisvaltaisesti ja laadullista tutkimusta voidaankin kutsua myös ymmärtäväksi tutkimukseksi. Tutkimuskohteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen voidaan katsoa myös eläytymisenä tutkimuskohteiden ajatuksiin, motiiveihin ja tunteisiin. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 17.) Kaikkien näiden yllämainittujen laadullisen tutkimuksen piirteiden vuoksi koen, että laadullinen tutkimusmenetelmä on paras vaihtoehto tälle opinnäytetyölle.

3.4 Aineistonkeruumenetelmä

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä on monia eri tapoja kerätä tutkimusaineistoa. Useimmiten laadullisessa tutkimuksessa aineistona halutaan käyttää ihmisten kokemuksia puheen muodossa, jolloin aineistonkeruu kannattaa tehdä haastattelemalla tutkimukseen osallistuvia henkilöitä. (Vilka 2021.) Haastattelu on yksi suosituimpia tiedonkeruutapoja ja sitä käytetään usein silloin, kun halutaan kerätä tietoa tutkimuskohteen omakohtaisista kokemuksista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Haastatteluiden avulla saadaan yksityiskohtaista tietoa kohderyhmän mielipiteistä, mikä palvelee myös syyseuraussuhteiden selvittämistä. Haastatteluista saadun tiedon katsotaan ole-

van yleensä laadullista, mutta sitä voidaan kuitenkin joskus myös esittää tarvittaessa numeerisessa muodossa. Haastattelutyyppejä on myös erilaisia, kuten strukturoitu, puolistukturoitu, strukturoimaton ja syvähaastattelu. (Opintokeskus Sivis s.a.)

Tässä opinnäytetyössä käytän puolistrukturoitua haastattelua. Tällaiselle haastattelutyypille olennaista on se, että haastattelija on jo etukäteen päättänyt ja suunnitellut osan kysymyksistä ja teemoista, mutta haastattelua on mahdollista johdatella eteenpäin tarkentavilla kysymyksillä tai jopa vaihtamalla kysymysten järjestystä (Opintokeskus Sivis s.a.). Haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi hyvin silloin, kun ennakkoon ei ole tiedossa, millaisia vastauksia haastateltavilta saadaan, ja kun vastaukset pohjautuvat haastateltavan omiin kokemuksiin (Hannila & Kyngäs 2008, 2).

Valitsin haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun, koska se on yksi käytetyimmistä aineistonkeruumenetelmistä laadullisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelu voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisena. (Kananen 2015, 148.) Tässä opinnäytetyössä haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, sillä kuten Vilka (2021) toteaa, se soveltuu tähän tarkoitukseen parhaiten, koska siinä halutaan tutkia yksilöiden omakohtaisia kokemuksia. Yksilöhaastattelussa haastateltavalla voi olla myös helpompi kertoa omista vaikeistakin kokemuksista, kun vastaukset kuulee vain itse haastattelija. Osa haastatteluista toteutettiin lähihaastatteluna ja osa etäyhteyksien välityksellä, riippuen siitä, kumpi toteutustapa sopi haastateltavalle paremmin.

Teemahaastattelun avulla pystyin käymään läpi haastatteluun osallistuvan kanssa keskustelevalle tyylillä ennalta määrittelemiäni teemoja. Teemahaastattelun katsotaan sijoittuvan avoimen haastattelun ja lomakkeella tehtävän haastattelun välimaastoon. Tässä opinnäytetyössä toteutettavien haastatteluiden ei ole tarkoitus edetä valmiiden kysymyksien mukaan, vaan haastattelut etenevät aina omalla painollaan. Teemahaastattelussa etuna on se, että sen avulla pyritään huomioimaan ihmisten omat tulkinnat ja merkitykset, mikä on olennaista juuri tätä opinnäytetyötä ajatellen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastattelun aikana on tarkoitus jättää vastaajalle tilaa kertoa

omin sanoin hänen kokemuksistaan, kun samalla johdattelen häntä ennalta määrittelemieni teemojen läpi.

Teemahaastatteluun pystyy yhdistämään myös erilaisia tehtäviä (Vilkka 2021). Käytin opinnäytetyössäni haastatteluiden tukena janamenetelmää, jossa haastateltavat saivat piirtää janan ja merkitä janalle heidän merkittäväksi kokemiaan hetkiä elämän varrelta. Janamenetelmän ensimmäisessä vaiheessa ohjasin haasteltavia miettimään elämän merkityksellisiä hetkiä ihan sieltä asti kuin he vain muistavat aina tähän päivään saakka. Janamenetelmän toisessa vaiheessa minun oli tarkoitus pyytää haastateltavia merkitsemään janalle erityisesti heidän kuulopolullaan merkittäviä hetkiä. Tätä toista vaihetta ei kuitenkaan tarvinnut tehdä kenenkään kanssa, sillä kaikki haastatellut merkitsivät janalleen automaattisesti kuulopolulle sijoittuvia asioita jo tehtävän ensimmäisessä vaiheessa.

3.5 Haastattelun teemat

Teemahaastattelua varten tuli määritellä tutkimusprosessin kannalta olennaisimmat teemat (Juhila s.a.). Tämän opinnäytetyön olennaisimmiksi teemoiksi nostin yhdessä tilaajatahon kanssa aktiivisuuden, vertaistuen ja sosiaaliset taidot, työelämä- ja opiskelutaidot sekä Kuuloliiton työntekijöiltä saadun tuen. Näillä teemoilla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä ymmärrystä, jotta saada vastauksia myös tutkimuskysymyksiin (Kananen 2015, 147). Teemahaastattelussa käytävät aihepiirit ovat ennakkoon määriteltäviä, mutta aiheita voidaan käydä läpi siinä järjestyksessä, mikä tilanteessa koetaan parhaimmaksi (Näpärä 2017). Niinpä pystyinkin haastattelun edetessä siirtymään aina siihen teemaan, mitä haastateltavan vastaus sivusi.

Teemahaastattelua varten loin teemarungon, jota pystyin käyttämään haastattelutilanteiden tukena (Kuva 2). Kaikki haastatteluun valitut teemat käytiin läpi jokaisen haastateltavan kanssa, mutta eroavaisuuksia esiintyi teemojen käsittelemisen laajuudessa sekä järjestyksessä sillä ne vaihtelivat huomattavasti eri haastattelutilanteissa. Teemahaastattelua valmisteltaessa haastattelijan

täytyy olla hyvin perehtynyt tutkittavaan asiaan sekä käyttää aikaa myös haastatteluvien huolelliseen valintaan, jotta haastattelu toteutuisi tutkimustavoitteen mukaisesti. (Näpärä 2017.)

Kuva 2. Haastattelujen teemarunko

Teema 1. Oma aktiivisuus
<ul style="list-style-type: none"> • Kuuloliiton toimintaan päätyminen • Merkitykselliseksi koetut tapahtumat
Teema 2. Vertaistuki ja kokemukset
<ul style="list-style-type: none"> • Syyt vertaistoimintaan hakeutumiselle • Yksinäisyyden ja häpeän tuntemukset • Itsetunto
Teema 3. Kuuloliitosta saadut tiedot ja taidot
<ul style="list-style-type: none"> • Kuuloliiton tarjoamat työkokemukset • Vapaaehtoistoiminta Kuuloliitossa • Opiskelu kuulovammaisena
Teema 4. Kuuloliiton työntekijöiltä saatu tuki
<ul style="list-style-type: none"> • Kuuloliiton työntekijöiden merkitys elämässä

Teemahaastattelurungon lisäksi olin tehnyt varalle myös valmiita haastattelukysymyksiä, joita pystyin tarvittaessa käyttämään haastattelutilanteessa. Useimmat haastattelutilanteista olivat kuitenkin niin sujuvia ja keskustelunomaisia, ettei varsinaisia haastattelukysymyksiä tarvinnut esittää.

3.6 Aineistonkeruuprosessi

Opinnäytetyön aiheen pohtiminen käynnistyi yhdessä tilaajatähon kanssa keväällä 2022. Päädyin tähän aiheeseen ja näihin tutkimuskysymyksiin, koska ne ovat ajankohtaisia ja tällä hetkellä jatkuvasti pinnalla järjestökentällä. Halusin myös valita aiheen, joka hyödyttäisi Kuuloliittoa ja samalla myös koko järjestökenttää.

Aihevalinnan jälkeen tein teemahaastattelurungon. Haastattelukysymykset valikoituivat Kuuloliiton aikaisemmin käytettyjen toimintaa mittaavien mittareiden

mukaan. Tämän lisäksi lisäsin joukkoon myös teemoja, joista ajattelin haastateltavilla olevan kokemuksia ja kerrottavaa. Päädyin käyttämään haastattelun yhteydessä täydentävänä tehtävänä janamenetelmää, sillä sen antamat tulokset sopivat hyvin myös tämän opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen tueksi ja helpottavat samalla myös tulosten analysointia. Kun kysymysrunko oli valmis, toteutin pari harjoitushaastattelua, jotta pystyin kokeilemaan haastattelukysymyksien toimivuutta. Kun harjoitushaastattelut oli tehty ja runko todettu toimivaksi, pääsin etsimään haastateltavia ja aloittamaan varsinaista aineistonkeruuprosessia.

Haastattelut piti toteuttaa jo syksyllä 2022, mutta tapahtuma, jossa olin ajatellut haastattelut toteuttaa jouduttiin perumaan. Tämän vuoksi haastattelu-aikataulu hieman venyi ja haastattelut pääsin toteuttamaan tammikuussa 2023. Laitoin viestiä kaikille opinnäytetyön kohderyhmään sopiville nuorille aikuisille, joiden tiesin olleen mukana Kuuloliiton toiminnassa jo lapsuudesta lähtien. Haastateltavien löytäminen oli helppoa, sillä hyvin moni nuori halusi päästä edistämään Kuuloliiton vertaistoiminnan jatkuvuutta ja heidän yhteystietonsa olivat minulla jo valmiiksi saatavilla. Ihan kaikkia halukkaita haastateltavia en pystynyt ottamaan mukaan haastateltaviksi, jottei aineistosta tulisi liian laaja, joten jouduin tekemään hieman rajausta haastatteluvalintojen suhteen. Tein rajausta sillä perusteella, että saisin mukaan mahdollisimman eri-ikäisiä, eri tasoisia kuulovammaisia, eri sukupuolia edustavia ja eri paikkakunnilta olevia haastateltavia. Kun sopivat haastateltavat löytyivät, toteutimme haastattelut heidän toiveidensa mukaisesti joko lähi- tai etähaastatteluina.

Haastattelun alussa luottamuksellisen ilmapiirin luominen oli tärkeää, jotta haastateltavat uskalsivat kertoa myös niitä vaikeita asioita, joita ovat elämässään kuulovammaisena kohdanneet. Luottamuksellisen ilmapiirin syntyä edesauttoi se, että olin heille kaikille työntekijänä jollain tasolla tuttu jo entuudestaan. Toin haastattelutilanteen alussa kuitenkin esille, että teen tätä opinnäytetyötä nyt täysin opiskelijan roolissa, sillä tutkija ei saa vaikuttaa tutkittavaan, jotta haastatellusta ja tutkittavasta ilmiöstä saadaan irti luotettavaa tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan vaikuttaminen tutkittavaan ja siten

myös tutkimustuloksiin on aina riski ja tässä opinnäytetyössä halusin minimoida sen riskin. (Kananen 2015, 68.) Koska haastattelussa käsiteltiin myös vaikeita ja henkilökohtaisia asioita, haastattelut toteutettiin anonymisti niin, ettei aineistosta pysty tunnistamaan henkilöitä. Kaikki haastattelut äänitettiin, jotta pystyin tilanteessa keskittymään haastatteluun, enkä muistiinpanojen tekemiseen sillä silloin tilanne voisi vaikuttaa haastateltavalle jopa epäaidolta. Kun haastattelut äänitetään, se mahdollistaa myös tarvittaessa niihin palaamisen, jolloin analyysistä saadaan myös syvällisempää. (Kananen 2015, 156.) Varoin johdattelevien kysymyksien käyttöä, jotta en vahingossakaan ohjailisi vastaajia mihinkään suuntaan, sillä pahimmillaan se voisi vaikuttaa myös työn luotettavuuteen (Kananen 2015, 152). Haastateltavat olivat itse hyvin aktiivisia haastattelutilanteen aikana ja monesti heidän edelliseen teemaan antamansa vastaus liittyi jo seuraavaan, jolloin teemojen välillä oli helppo siirtyä heidän itsensä johtamina.

Haastattelun alussa ohjeistin haastateltavia ottamaan paperia ja kynää lähistölle, jotta he pystyisivät toteuttamaan myös haastattelua täydentävän janatehtävän. Annoin heille alussa rauhassa aikaa tehdä janatehtävää, ja kun he olivat mielestään valmiita, aloimme käydä läpi heidän janalle merkitsemiään asioita. Jokainen sai kertoa janastaan sen verran kuin halusi. Kun keskustelu janasta oli käyty, siirryimme varsinaisiin haastatteluteemoihin.

Kun huomasin haastateltavien vastauksien alkavan toistua, huomasin, että tuokset alkavat saturoitua, jolloin uusien haastattelujen tekeminen ei enää tuotaisi uutta tietoa tutkimusaiheen ymmärtämiseen. Jotta voidaan saavuttaa saturaatio, tarvitaan vuorovaikutusta aineistonkeruun ja analyysivaiheen välille. (Kananen 2015, 146.) Koska tein litterointia aina jokaisen yksittäisen haastattelun jälkeen, pystyin jatkuvasti olemaan vuorovaikutuksessa aineiston ja analyysin välillä. Päätin kymmenen haastattelun olevan tarpeeksi riittävä määrä tämän opinnäytetyön aineistolle. Tätä määrää tukivat myös opinnäytetyön tiilaaja ja ohjaaja.

4 AINEISTON ANALYYSI

Haastatteluiden perusteella kerätty tutkimusaineisto tuli seuraavaksi muuttaa muotoon, jossa sitä voidaan tarkemmin tutkia. Tässä opinnäytetyössä se tarkoitti äänitettyjen haastatteluaineistojen muuttamista tekstimuotoon. Kun haastatteluaineistoja muutetaan tekstimuotoon, kutsutaan sitä litteroinniksi (Vilkkä 2021). Teemahaastatteluissa syntynyt aineisto tulee kirjoittaa mahdollisimman sanatarkasti tekstimuotoon (Kananen 2015, 160). Kun haastatteluaineistot muuttavat tekstimuotoon, se helpottaa aineiston analysointia, johon kuuluu sen läpikäyminen, ryhmittely ja luokittelu. Tässä opinnäytetyössä litteroinnissa aineistot kokonaisuudessaan. Litterointivaiheessa haastateltujen antamat lausumat tulee säilyttää sellaisessa muodossa, kuin ne on kerrottukin. Litteroinnin tarkkuudella voidaan vaikuttaa myös tutkimuksen luottamuksellisuuteen. (Vilkkä 2021.) Opinnäytetyössäni on käytetty paljon sitaatteja haastattelutilanteista, koska se on paras tapa saada haastateltujen kokemukset esille heidän itsensä kertomina. Suurella sitaattimäärällä voidaan kuvata aineistoa laajasti ja sillä mahdollistetaan myös lukijan oma arviointi tutkijan tekemistä tulkinnoista (Eskola & Suoranta 1998).

Tutkimusaineiston analyysiin kuuluu olennaisesti myös sisällön erittely, missä tutkimusaineisto yksilöidään numerojärjestykseen (Vilkkä 2021). Olen numeroinut tutkimushaastattelut haastattelujärjestyksessä alkaen H1, H2, ja niin edelleen. Koska haastattelut tulee pitää anonyymeina, en tule erittelemään sen tarkemmin haastateltujen taustoja. Tämän lisäksi järjestelin tutkimusaineistoa teemahaastattelun teemojen mukaan. Tällä pystyin selkeyttämään seuraavassa vaiheessa tapahtuvaa tutkimustuloksien analysoimista. Sisällönanalyysiä tehdessä tutkija joutuu usein pelkistämään tutkimusaineistoa tiivistämällä tutkimuskysymysten kannalta epäolennaisia asioita pois (Vilkkä 2021). Olen sitaateissa nostanut aineistosta tämän opinnäytetyön kannalta olennaisimmat tulokset esille.

Analyysillä on tarkoitus saada selkeyttä aineistoon, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan muodostaa luotettavia johtopäätöksiä. Analyysivaiheessa aineistosta järjestellään mahdollisimman selkeä kokonaisuus ilman, että siitä poistuu mitään olennaista tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2017.) Analyysivaiheessa tutkijalla

voi olla ennakko-oletuksia tutkittavasta aiheesta, mutta niiden ei saa antaa häiritä aineiston läpikäynnissä (Eskola & Suoranta 1998). Olen luokitellut tuloslukua teemahaastattelurungon mukaisesti, jotta tuloksia olisi helpompi lukea. Luokitteluvaiheessa litteroidusta aineistosta poimitaan esiin sellaisia sitaatteja, jotka kertovat kyseisestä teemasta. Tutkijan tulee lukea aineisto läpi useasti, jotta hän voi huomata mitkä aiheet ovat aineiston kannalta ne olennaimmat. Kun aineisto on luettu riittävän useasti, tulkinnoista tulee tarpeeksi kattavia. (Eskola & Suoranta 1998.)

5 TULOKSET

5.1 KUULOLIITON TOIMINNAN MERKITYS

5.1.1 Ensikosketuksia työelämään ja suuntaa omalle opiskelupolulle

Merkityksellä kuvataan sitä, miten tärkeänä vertaistoimintaan osallistuneet pitivät vertaistukea heidän itsensä kannalta (Kosonen 2010, 74). Haastattelujen perusteella nuoret olivat saaneet Kuuloliitosta ja sen toiminnasta paljon erilaisia kokemuksia ja taitoja. Tämän ensimmäisen tulososion aihealueet sisältyvät ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: mitä nuoret, jotka ovat osallistuneet Kuuloliiton toimintaan pitkäaikaisesti, ovat kokeneet saaneensa Kuuloliitosta? Tässä osiossa käsittelen kaikkia niitä konkreettisia merkityksiä kuten kokemuksia, tietoa ja taitoja, mitä Kuuloliitosta on tämän opinnäytetyön tuloksien mukaan saatu.

Haastattelujen perusteella nuoret pitivät merkityksellisinä erilaisia Kuuloliiton toiminnasta opittuja tietoja, taitoja ja saatuja kokemuksia. Kuuloliitto oli ollut jokaisen haastatellun nuoren ensimmäisiä työpaikkoja, joten sieltä he olivat oppineet tärkeitä taitoja työelämään liittyen työhakemuksen tekemisestä lähtien.

Ihan jo sekin, kun se oli ensimmäinen työpaikkani, oppi paljon siitä mitä työ itsessään tarkoittaa. Olen oppinut sieltä järjestelmällisyyttä, monta lankaa pitää pitää käsissä, kun puhutaan lapsista ja viikon kestävästä leiristä ja siitä miten paljon tavaraa sinne kuuluu, yhteistyökykyä kun leiriä tehdään tosi isolla porukalla, sitä oppinut paljon myös. Oppinut myös töihin hakemista, aina pitää hakea leirille, suunnittelemistä. Kuuloliitosta sain ensimmäisen palkkani ja se opetti rahan arvoa myös, olet tän verran leirillä ja saat tän verran rahaa. En oikeastaan paljoa muualla ole ollutkaan

töissä kuin Kuuloliitossa, paitsi yhden kesän tarjoilijana ja yhden viikon futisleirillä. 80% mun työkokemuksesta on Kuuloliiton leireiltä. (H3)

Olen saanut paljon positiivista palautetta omista ohjaamistaidoistani, jotka olen oppinut Kuuloliiton leireillä. (H2)

Kuuloliitto oli tarjonnut nuorille ensimmäisiä työkokemuksia erilaisten opintoihin liittyvien harjoittelujen myötä sekä ohjaajantyön merkeissä eri tapahtumissa. Jokainen haastatteluun osallistunut oli jossain vaiheessa elämäänsä työskennellyt Kuuloliiton leiriohjaajana. Kuulovammaiset tulisi nähdä yksilönä ja heitä tulisi kannustaa lähtemään sille alalle mikä heitä itseään motivoi (Pakarinen & Nokkanen 2022, 6). Kuuloliiton leiritoiminta oli motivoinut nuoria haakeutumaan opiskelemaan heitä kiinnostavalle alalle. Haastatelluista nuorista jopa puolet olivat löytäneet suuntauksen omalle opiskelupolulle leiritoiminnan kautta. Nuoret kertoivat Kuuloliiton toiminnan tehneen hyvää heidän työ- ja opiskelupoluille tarjoamalla heille mahdollisuuksia saada ensikosketuksia työelämään. Kuuloliiton tarjoamat työkokemukset olivat tuntuneet nuorista erityisen tärkeiltä, koska Kuuloliitto oli ollut heille turvallinen ympäristö kokeilla ja haastaa omaa osaamistaan. Kuuloliitosta saatujen ensimmäisten työelämätaitojen avulla heidän oli ollut helpompaa lähteä hakemaan uusia työpaikkoja. Työskennellessään Kuuloliitossa nuoret kertoivat saaneensa kokeilla hyvin erilaisia työtehtäviä omien kykyjensä ja mielenkiinnon kohteidensa mukaan.

Yläasteella jo mietin tätä alaa, olen aina ollut hyvä ihmisten kanssa ja olen ajatellut, että olisi hieno auttaa muita huonokuuloisia. Kuuloliitto auttoi, minulla on Kuuloliitolle paljon annettavaa. AMK-tutkinto oli minulle iso asia, en uskonut, että minusta olisi opiskelemaan korkeakoulututkintoa mutta siihenkin sain kannustusta Kuuloliiton toiminnasta. (H1)

Kuuloliiton leiriohjaaja työllä on ollut vaikutusta mun uravalintaan. Mä olisin lähtenyt samalle alalle kyllä siis aiemminkin, mutta sitten kuulokeskuksessa ajateltiin, että tämä työ ei ole minulle sopivaa, että en voi lähteä tälle alalle niin sitten en lähtenyt samantien sitä opiskelemaan, mutta nyt mä on tehnyt just näitä töitä Kuuloliitossa niin sitä kautta mä huomasin, että ihan hyvin pärjään tässä työssä, että ei ei ole mitään ongelmaa. Tosi hyvä juttu, että mä pääsin ensin kokeilemaan leirien kautta tätä työtä. (H7)

Kuulovammaisille nuorille tulee olla mahdollista päästä kokeilemaan erilaisia koulutus- tai työkokeilumahdollisuuksia (Lehtoranta 1995, 94). Lehtorannan (1995) tutkimuksen mukaan uranvalintavalmiuksissa oli havaittu puutteita peruskoulua päättävien kuulovammaisten nuorten keskuudessa (Lehtoranta 1995, 92). Tässä opinnäytetyössä saatujen tuloksien perusteella Kuuloliitosta saatujen työkokemusten voidaan päätellä olleen erittäin merkityksellisiä nuorten elämässä.

Kuuloliiton ammatinvalintakurssi oli todella tärkeä, mietin silloin paljon, että haluan nuoriso-ohjaajaksi, mutta en tiennyt onko se sellainen mihin huonokuuloisen voi pyrkiä niin siellä sai siihen vastauksen. Siellä mulle kerrottiin, että kuulovammasta voi olla jopa hyötyä tuolla alalla ja pystyn omalla esimerkilläni auttamaan myös muita huonokuuloisia. Oon löytänyt sen mun oman suunnan alalla, toimia erityistä tukea tarvitsevien kanssa. Töissä pääsen joka päivä käyttämään hyödyksi leiritoiminnassa oppimiani taitoja. Leirit ja se ammatinvalintakurssi on ollut tärkeässä osassa mun uravalinnalla. (H9)

Kuuloliiton leiritöiden myötä olen löytänyt suunnan omalle poluleni. Kun oon nähnyt sua työssä, niin olen saanut intoa hakea ja suuntautua näihin opiskeluihin. (H1)

Haastatellut kertoivat pohtineensa paljon myös sitä, mitä työtä he voisivat kuulovammaisena tehdä. Kuuloliiton tarjoamista työkokemuksista oli ollut hyötyä siten, että osallistujat olivat päässeet näkemään myös vertaisten työntekijöiden työskentelemistä. Tämä oli koettu erityisen tärkeäksi omalla opiskelu- ja kuulopolulla. Kun nuoret olivat päässeet näkemään vertaisten työskentelyä, oli se kannustanut myös heitä itseään tavoittelemaan kohti omia ura- ja opiskeluhaaveita. Myös Lavikaisen (2014, 23-24) mukaan kuulovammaiset nuoret saavat opiskeluihin liittyen tukea vertaisiltaan. Toisilta vertaisilta opiskelijoilta kuulut kokemukset voivat vahvistaa myös kuulovammaisen nuoren positiivista kasvua (Lavikainen 2014, 24).

5.1.2 Vapaaehtoistyöstä kokemuksia ja taitoja

Ensimmäisten työkokemuksien lisäksi Kuuloliitto oli tarjonnut nuorille myös kokemuksia vapaaehtoistyöstä. Kaikki opinnäytetyöni myötä haastatellut nuoret

olivat jossain vaiheessa elämäänsä tehneet vapaaehtoistyötä Kuuloliiton Nuorisotoimikunnassa. Vapaaehtoistoimintaan hakeudutaan useimmiten auttamisen halusta, halusta oppia uusia asioita, velvollisuuden tunteesta tai koska halutaan saada lisää kokemusta. Osa taas haluaa täydentää vapaaehtoistoiminnalla tyhjyyttä elämässään ja päästä näin myös tutustumaan uusiin ihmisiin tai kokea kuuluvansa johonkin yhteisöön. Vapaaehtoistyön on tutkittu myös vaikuttavan myönteisesti terveyteen sekä lisäävän onnellisuutta. (Mikkonen & Saarinen 2018, 20.) Kuuloliitossa tehty vapaaehtoistoiminta oli haastateltujen mukaan koettu mielekkäänä ja se oli tuonut nuorten arkeen sopivasti sisältöä.

Kuuloliiton Nuorisotoimikunnan vapaaehtoisena toimiessaan haastatellut olivat myös oppineet paljon merkittäviksi koettuja taitoja. Vapaaehtoistyössä hankitun osaamisen onkin katsottu hyödyntävän koko yhteiskuntaa (Reinikainen 2017, 7). Vapaaehtoistoinnasta voi saada myös sellaista osaamista ja kokemuksia, jota ei työelämässä tai opiskeluissa ole edes mahdollista saavuttaa (Nieminen 2017, 26). Monet haastatelluista kertoivat, etteivät välttämättä olisi oppineet vastaavia taitoja ilman Kuuloliiton toiminnassa mukana olemista. Kuuloliiton nuorisotoimikunnassa tehdyn vapaaehtoistyön kautta haastatellut olivat oppineet erilaisia kokoustaitoja, kuten puheenjohtaja- ja sihteeritaitoja. Tämän lisäksi nuorisotoimikunnassa toimiminen oli antanut heille myös taitoja suunnitella ja toteuttaa erilaisia tapahtumia. Nuorisotoimikunnan kautta nuoret olivat saaneet myös kansainvälisiä kokemuksia.

Haluan tuoda muille uusille ja vanhoille mahdollisimman positiivisen kokemuksen Kuuloliiton tapahtumista ja toiminnasta, haluan välittää sitä eteenpäin muillekin. Positiivisia muistoja, vertaistukea. Jos tulee uusia henkilöitä mukaan, niin haluan, että hekin jäävät mukaan ja kokevat Kuuloliiton merkitykselliseksi. (H2)

Vertaistoiminnan ohjaajiksi hakeutuvat usein henkilöt, jotka ovat myös itse saaneet joskus tukea (Mikkonen & Saarinen 2018, 42). Usein vapaaehtoistyöhön hakeutuvilla on selkeä visio siitä, mitä asioita he haluavat toiminnallaan edistää ja keitä he haluavat sitä myötä myös auttaa (Mikkonen & Saarinen 2018, 20). Nuoret hakeutuivat Kuuloliiton vapaaehtoistoimintaan useimmiten siksi, koska he halusivat myös muiden kuulovammaisten kokevan samanlaisia

positiivisia ja ikimuistoisia kokemuksia, kuin mitä he itse olivat kokeneet Kuuloliiton toiminnan myötä. Kuuloliitto ja kaikki siihen liittyvät muistot olivat haastatelluille tärkeitä ja merkityksellisiä.

Isoin syy oli, että halusin päästä järjestämään tapahtumia, kun ne olivat myös itselleni merkittäviä. (H3)

Nuorisoalan osaamiskeskus Kentaurin toteuttaman kyselyn (2021) mukaan kyselyyn vastanneet nuoret olivat saaneet järjestötoiminnasta erityisesti vuorovaikutustaitoja, itsetunnon vahvistamiseen liittyviä taitoja, uutta tietoa sekä taitoja oman toiminnan johtamiseen. Kyselyn perusteella voidaan katsoa, että nuoret oppivat järjestötoiminnasta paljon sellaisia asioita, jotka valmistavat heitä monipuolisesti tulevaisuuteen ja täydentävät myös samalla hyvin koulussa opittuja taitoja. (Vaara 2022, 17-18.) Haastatellut kokivat Kuuloliiton kautta opittujen taitojen hyödyttäneen heitä monissa asioissa niin työelämässä kuin arjessakin.

Kokoustaidot, Aiemmin en ole ollut missään kokouksissa. Tiimityöskentelytaidot kehittyivät, aikaisemmin olen tehnyt enemmän vain yksilötyötä, mutta nytossa tehtiin tiiminä, mikä oli positiivista. (H2)

Olen oppinut työstäni Kuuloliitolla niin paljon. Itseluottamusta sain, lapset pitävät minua roolimallina, minulla on ollut ”isosisko-olo”, kun leiriläiset juttelevat minulle ihan kaikesta, niin kuuloasioista kuin muistakin. Samalla olen oppinut tiimitaitoja ja itsenäisyyttä, osaan ja uskallan käyttää ääntä ja heittäytyä tilanteisiin. (H1)

Nuoret kokivat tärkeänä sen, että he olivat saaneet toimia vertaisina muille kuulovammaisille. Vertaisoppiminen voi tukea esimerkiksi osallistujien mielikuvituksen ja luovuuden kehittymistä ja siitä voidaan parhaimmillaan oppia myös erilaisia tärkeitäkin taitoja kuten tämän opinnäytetyön tutkimustulokset osoittavat (Fields & Plathan 2012, 7). Vertaisten kanssa tapahtuva oppiminen on usein kokemusperäistä, mikä tuottaa osallistujille kokemustietoa, josta syntyy asiantuntijuutta, jolla voidaan haastaa myös akateemista- ja asiantuntijatietoa (Fields & Plathan 2012, 11). Kansalaisareenan käynnistämällä ja Taloustutkimus Oy:n (2018) toteuttamalla tutkimuksella on löydetty samanlaisia tuloksia

nuorten kokemuksista siitä, mitä vapaaehtoistyöstä on opittu (Kansalaisareena 2018). Kansalaisareenan käynnistämisen tutkimuksen mukaan nuoret olivat oppineet eniten vuorovaikutustaitoja, ohjaamis- ja kouluttamistaitoja, esiintymistaitoja sekä ongelmanratkaisutaitoja (Kansalaisareena 2018, 5). Hyvin samanlaisia kokemuksia oli ollut myös haastatelluilla nuorilla Kuuloliiton vapaaehtoistoiminnasta.

Opin paljon puheenjohtajana ja sihteerinä toimimisesta. (H5)

Ainakin suunnittelua, suunnittelu oli tosi isossa osassa. Ja pääsyt mukaan järjestämään erilaisia isoja tapahtumia, mihin en olisi muuten päässyt mukaan kuten esimerkiksi se laivareissu ja sen järjestäminen oli niinku todella spesiaali tilaisuus. (H7)

Järjestötoiminnassa pääsee halutessaan ottamaan myös vastuuta, kun saa kokemuksia vastuullisten tehtävien hoitamisesta. Vastuullisuuden opettelusta on tulevaisuudessa hyötyä monesta eri näkökulmasta katsottuna. (Seppälä 2011, 162.) Osa haastatelluista kertoi hyötäneensä työelämässä siitä, että he olivat päässeet hoitamaan vastuullista tehtävää nuorisotoimikunnan puheenjohtajana. Kokemukset vastuullisista tehtävistä olivat auttaneet heitä esimerkiksi työhaastatteluissa. Haastatellut korostivat oppineensa eniten suunnittelu- ja ryhmätyötaitoja, kun he kuvailivat Kuuloliiton vapaaehtoistyöstä opittuja taitoja. Muutama haastateltu toi kokemuksissaan ilmi myös kuulovammaisten nuorten kokemia haasteita vieraalla kielellä toimimisessa.

Kansainvälinen kokemus Kuuloliiton Nutossa oli tärkeä, sain siitä rohkeutta kielitaitoni kehittämiseen ja englannin puhumiseen. (H1)

Kuulovammaisilla voi olla haasteita kielten opiskelussa johtuen vieraiden kielten erilaisista lausumistavoista suhteessa kirjoitettuun muotoon. Osa kuulovammaisista saa vapautukset kuuntelukokeista, mikä voi vaikuttaa kielten oppimiseen, jos vieraan kielen kuuntelua ei ollenkaan harjoitella. Tästä syystä kielitaito koetaan usein puutteelliseksi ja kynnys käyttää vierasta kieltä voi olla hyvinkin korkea. (Kuuloavain.fi s.a.) Osa haastatelluista kertoi kokeneensa haasteita vieraiden kielten opiskeluun liittyen. He kertoivat kuitenkin saaneensa apua Kuuloliiton järjestämästä kansainvälisestä vertaistoiminnasta.

Heidän rohkeutensa käyttää omaa kielitaitoaan oli kasvanut Kuuloliitosta saatujen kansainvälisten kokemusten myötä. Vertaisilta saatu tuki kansainvälisissä tapahtumissa oli rohkaissut haastateltuja uskaltamaan käyttää omaa kielitaitoaan. Tämän myötä haastatellut olivat huomanneet, että heidän kielitaitonsa oli paljon parempi, kuin mitä he alun perin ajattelivat sen olevan. Osa haastatelluista kertoi myös uskaltaneensa lähteä vaihto-opiskelemaan toiseen maahan Kuuloliiton tarjoamien kansainvälisten kokemusten myötä.

Iso-Aho ja Lindholm (2018) ovat koonneet teokseensa Vapaaehtoistyö nuorten syrjäytymisriskin vähentäjänä erilaisia tutkimustuloksia, joita ollaan saatu nuorten tekemän vapaaehtoistyön vaikutuksista heidän syrjäytymisriskiinsä. Heidän mukaansa vapaaehtoistyön välitöntä merkitystä syrjäytymisen ehkäisyssä on tutkittu hyvin vähän (Iso-Aho & Lindholm 2018). Vapaaehtoistyöllä voidaan kuitenkin nähdä olevan suuri merkitys ja mahdollisuus nuoren syrjäytymisen ehkäisyssä (Hakoluoto 2018, 21-22). Näin voidaan myös katsoa olleen Kuuloliiton toiminnalla tämän opinnäytetyön tuloksien pohjalta.

5.2 KUULOLIITON VAIKUTUS NUORTEN ELÄMÄÄN

5.2.1 Yksinäisyyden ja häpeän kokemusten väheneminen

Vaikutuksilla kuvataan niitä asioita ja muutoksia, mitä vertaistoiminnasta saadun vertaistuen ansiolla voidaan saavuttaa (Kosonen 2010, 74). Järjestöjen toiminnasta saaduista vaikutuksista puhuttaessa tarkoitetaan usein toimintaan osallistuneiden hyvinvointiin vaikuttaneita muutoksia (Seppälä 2011, 154). Kuuloliiton voidaan katsoa tutkimustulosten perusteella vaikuttaneen erittäin myönteisesti nuorten hyvinvointiin ja elämään hyvinkin monella eri osa-alueilla. Tämä tulososion osuus keskittyy toiseen tutkimuskysymykseeni: Millainen vaikutus Kuuloliiton toiminnalla on ollut toiminnassa pitkäaikaisesti mukana olleille nuorille? Tässä osiossa tulen käsittelemään kaikkia ei niin konkreettisesti mitattavissa olevia vaikutuksia, joita opinnäytetyöni tuloksissa nousi esiin.

Vertaistuen on tutkitusti todettu ehkäisevän yksinäisyyttä (Mikkonen & Saari-
nen 2018, 113). Kaikki haastatellut kertoivat, että heidän kokemansa yksinäi-
syyden tunne on vähentynyt tai jopa poistunut kokonaan Kuuloliiton toimin-
nassa mukana olemisen myötä.

Suomessa on niin vähän huonokuuloisia nuoria ja on ehkä ainoa kotikaupungin hk nuori, joten vertaistukea todella tarvii. Vaikeiden asioiden kanssa kamppaillaan niin vertaistuki auttaa ja sit jaksaa ponnistella, vaikka olisikin joskus vaikeampaa kuin kuulevilla. (H5)

100km säteellä olin ainoa huonokuuloinen lapsi/nuori, pääsin vih-
doin näkemään muitakin huonokuuloisia. Tiesin kyllä, että muita
on, mutta ei niitä mitenkään muuten olisi päässyt tapaamaan.
(H9)

Kukaan haastatteluun osallistuneista nuorista ei tuntenut omalta alueeltaan
muita kuulovammaisia ennen Kuuloliiton toimintaan mukaan lähtemistä, mikä
oli useimmiten syynä myös heidän ennen Kuuloliiton toimintaan osallistumista
koettuun yksinäisyyteen. Kaikki haastatellut olivat saaneet ensimmäiset vertai-
set kuulovammaiset ystävänsä Kuuloliiton toiminnasta.

En tuntenut. Kuuloliiton toiminnasta löysin myös omalta alueeltani
muita kuulovammaisia. Olin aina koulun ainut huonokuuloinen, ai-
noat joita tunsin olivat vain vanhoja pappoja. (H10)

Kuuloliiton toiminnasta saadut vertaiset ystävät loivat haastatelluille tunnetta
siitä, etteivät he ole yksin kuulovammansa kanssa. Kuuloliiton toiminnasta
saadut ystävät koettiin myös erityisen tärkeinä verrattuna muihin ystäviin.
Haastatellut kertoivat, että vertaiset, tässä tapauksessa kuulovammaiset ystä-
vät, voivat joskus ymmärtää heitä joissain asioissa paremmin, kuin kuulevat
ystävät. Vammautunut henkilö voi usein kokea häpeää omasta erilaisuudes-
taan, jos jää yksin vammansa kanssa (Mikkonen & Saarinen 2018, 46). Kuulo-
liiton toimintaan osallistumisen jälkeen nuoret eivät kokeneet enää olevansa
yksin. Haastatellut olivat kiitollisia siitä, että olivat Kuuloliiton toiminnan kautta
saaneet itselleen vertaisia ystäviä, joiden kanssa he olivat voineet jakaa vai-
keitakin kokemuksia.

Vertaistuki ja tukeen liittyen kaverit ja ihmiset, jotka on jäänyt sit-
ten elämään niinku pidemmäksikin aikaa eikä vain hetkeksi kuin

jotkut koulusta saadut kaverit. (H7)

Vertaistuki ja kaikki ne ystävät. Varsinkin pysyvät ystävät, jotka ovat olleet elämässäni jo yli 10 vuotta! Mulla ei aikaisemmin oo ollut tällaisia ystäviä, joten tää on ihan Kuuloliiton ansiota. Mulla ei oikeesti oo yhtään kaveria, joka ei olisi huonokuuloinen tai mukana näissä porukoissa. (H8)

Vertaistuki ja sen merkitys korostuivat vahvasti vastauksissa. Vertaistuen syvämpi merkitys usein korostuukin erityisesti vammautuneiden ryhmissä, kun pohditaan yhdessä erilaisia vammaan liittyviä asioita (Mikkonen & Saarinen 2018, 44). Syvälliset pohdinnat kuulovammaan liittyvistä asioista olivat syventäneet haastateltujen ystävyysuhteita vertaisten ystävien kanssa. Jokainen haastateltu kertoi jossain vaiheessa haastattelua vertaistuesta ja siitä, kuinka se oli vaikuttanut hänen elämäänsä.

Se vertaistuki, vaikka sitä monesti toistetaankin. Sitä ei ymmärrä, jos ei ole itse sitä kokenut. (H5)

Vertaiselta saadun kokemustiedon merkitys korostuu usein niin tämän opinäytetyön vastauksissa, kuin myös Mikkosen (2009) Sairastuneen vertaistuki - tutkimuksen tuloksissa, koska vammautuminen ja vamman hyväksyminen voi alkuun tuntua jopa ylitsepääsemättömältä (Mikkonen & Saarinen, 2018, 80). Yksi vertaistukeen liittyvistä eettisistä tarpeista on voittaa erilaiset pelot ja vammaan liittyvät häpeän tunteet (Mikkonen & Saarinen 2018, 100). Haastateltujen mukaan erilaiset kuulovammasta johtuneet haasteet oli ollut helpompi kohdata vertaisten tuella. Tässä opinäytetyössä haastatelluista nuorista vain yksi kertoi, ettei hän ole koskaan elämänsä aikana hävennyt kuulovammaansa ja ajatteli tämän johtuvan hänen omasta avoimesta persoonastaan.

En oo koskaan yrittänyt piilotella kojeitani, vaan tuoda niitä enemmän esiin. Kyllä tää avoimuus mun kuulovamman kanssa korostui sen Kuuloliiton ensimmäisen leirin jälkeen. Olen monesti pohtinut, että olisinko tällainen persoona, jos en olisi päässyt silloin 9-vuotiaana Kuuloliiton leirille mukaan. Kaikki leireillä tavatut ihmiset ovat olleet niin mahtavia tyyppejä. Lapsena katsoin ohjajia ylöspäin ja pohdin, että isona mäkin haluan olla tollainen. Leireiltä sain tukiverkoston ja pystyin olemaan oma itseni. (H9)

Moni haastatelluista kertoi ihailleensa Kuuloliiton toiminnassa tavattuja itseään vanhempia kuulovammaisia, ja heidän tapaansa suhtautua omaan kuulovammaansa. Vertaiset roolimallit olivat olleet olennaisessa osassa heidän kuulolaitetta kohtaan koettujen häpeän tunteiden vähenemisessä. Kielteisistä tunteista, kuten häpeästä yli päästäkseen ihminen tarvitsee kokemuksia hyväksytyksi ja kuulluksi tulemisesta (Mikkonen & Saarinen 2018, 100). Kuuloliiton toiminnassa nuoret olivat päässeet kokemaan, että heidät hyväksytään mukaan porukkaan juuri sellaisena kuin he ovat ja heidän asioitaan kuunnellaan aidosti. Haastateltujen kokema häpeän tunne liittyi usein siihen, etteivät he halunneet olla normaalista poikkeavia tai erilaisia kuin muut. Samanlaisia havaintoja saatiin myös Lehtiniemen (2015) pro gradu -tutkielmassa, jossa tutkittiin kuulovammaisten kokemaa leimaantumisen tunnetta. Häpeän tunne oli kuitenkin haastateltujen mukaan ajan kanssa poistunut Kuuloliiton toimintaan osallistumisen myötä, kun oli päässyt näkemään muita kuulokojetta käyttäviä ohjaajia, lapsia ja nuoria.

On hyvä, että mukana oli myös huonokuuloisia työntekijöitä ohjaajienkin lisäksi. He antavat hyvää esimerkkiä lapsille ja nuorille, että aikuisenakin pystyy tekemään ja elämään normaalisti ilman esteitä kuulon puolesta. Kuulovamma voi olla hidaste, mutta ei mikään este. (H4)

Saanut katsoa ohjaajia ylöspäin ja kokenut että haluan olla itse tuollainen isona. Ihailin myös Kuuloliiton työntekijöitä ja halusin itsekin joskus päästä samaan rooliin ja kyllähän tässä lähelle on päästy. (H9)

Vain saman asian kokemusasiantuntijan katsotaan pystyvän ymmärtämään toista samankaltaisessa tilanteessa olevaa ja auttamaan sellaisessakin asiassa, missä ammattityöntekijät eivät välttämättä kokemuksen puutteen vuoksi pysty (Mikkonen 2009, 23). Haastateltujen mukaan jo pelkkä muiden kuulovammaisten näkeminen ja läsnäolo tapahtumissa oli ollut heidän kuulopolulla merkittävä kokemus.

Moni haastatelluista kertoi, että usein kun uudelle ihmiselle kertoo käyttävänsä kuulokojeita, vastaukseksi saa, että mun isovanhemmillakin on kuulokojeet.

Tällaiset vastaukset tuntuivat haastatelluista jopa kiusallisilta. Useat haastatellut nuoret kertoivatkin toivovansa, että kuulokojeet saavuttaisivat apuvälineenä samanlaisen aseman kuin silmälasit, jotka voidaan kokea apuvälineen sijaan jopa asusteena. Kuulokojeita verrattiin silmälaseihin myös Vatasen (2013) pro gradu -tutkielmassa, jossa tutkittiin kuulokojeenkäyttäjien kokemuksia kuulo- vammaisena elämisestä suhteessa leimautumisen kokemuksiin. Silmälaseihin vertaamisen katsotaan olevan yksi keino normalisoida kuulokojeita, kun kuulokojeet pyritään saamaan näkymään yhtä luonnollisena asiana kuin silmälasit. Silmälasien käyttäjien huomattavasti suurempi esiintyvyys voi vaikuttaa olennaisesti siihen, että silmälasit koetaan luonnollisempina kuin kuulokojeet. (Vatanen 2013, 57-59.) Kuulokojetta kohtaan koetun häpeän haasteeksi nuoret kokivat sen, että kuulokojeista halutaan usein saada mahdollisimman huomaamattomia valitsemalla esimerkiksi kuulokojeeseen mahdollisimman saman värin kuin oma ihonväri on. Kuulokojeista tehdään myös usein hyvin pieniä ja huomaamattomia. Haastatellut kertoivat tämän aiheuttavan heissä tunnetta, että kuulokojeita pitäisi jotenkin peitellä verrattuna silmälaseihin, joita on tarjolla hyvin monipuolinen valikoima eri malleja ja eri värejä. Kuulokeskuksesta automaattisesti tarjottavat väri vaihtoehdot olivat usein haastateltujen nuorten kuvailemina ”mummon alkkareiden” värisiä. Samanlaisia vastauksia oli saanut aiemmin myös Aino Laiho (2018) tutkimuksessaan, jossa kartoitettiin kuulon apuvälineitä käyttävien kokemuksia apuvälineidensä muotoilusta (Laiho 2018, 76).

Aluksi en kehdannut pitää kuin yhtä istutetta, mutta ajan kuluessa uskalsin pitää molempia sekä käyttää fm-laitetta. Nyt kuulovamma on osa minua, en häpeä enää. Kuuloliiton toiminnalla on ollut tässä vahvistava rooli. (H1)

Olen joskus hävennyt kuulovammaani. Usein on ollu haasteena varsinkin nuorempana, että on pelottanut alkaa puhua uusille ihmisille varsinkin vieraalla kielellä, jännittää mitä, jos en kuule mitä toinen sanoo. Se aiheuttaa tiedostamatonta ja tiedostettuakin syrjäytymistä ja sosiaalisista tilanteista vetäytymistä. Kuuloliiton tahtumat ovat rohkaisseet yrittämään enemmän mutta edelleen se vaikuttaa alitajuisesti. (H2)

Osa haastatelluista kertoi joskus vetäytyvänsä sosiaalisista tilanteista kuulovammansa vuoksi. Vuorovaikutustilanteissa kuulokojeita voidaan usein myös

hävetä ja piilotella. Kuulovammaiset voivat myös kokea vuorovaikutustilanteet erityisesti kuulevien kanssa vaivalloisiksi, minkä vuoksi he voivat vältellä vuorovaikutustilanteita (Lehtiniemi 2015, 98). Kuuloliiton toiminta oli kuitenkin rohkaissut ja valmistanut haastateltuja kohtaamaan uusia ihmisiä ja sosiaalisia tilanteita. Myös Parkinsonia sairastavien vertaistoimintaa tutkittaessa huomattiin, että jo muutama kerta mukana vertaistoiminnassa muutti osallistujan asennetta ja vähensi heidän kokemaansa häpeätunnetta lähes kokonaan (Mikkonen & Saarinen 2018, 46). Kuuloliiton toimintaan osallistumisen jälkeen nuoret olivat ymmärtäneet, että on täysin ymmärrettävää pyytää keskustelukumppania toistamaan asiansa jopa useamman kerran, jos ei saa selvää tämän puheesta. Tämän asian ymmärrettyään he eivät kokeneet itseään enää niin epävarmoiksi, minkä vuoksi heidän ei tarvinnut vetäytyä niin usein pois sosiaalisista tilanteista. Erityisesti nuoruusiässä koettu epävarmuus lisää tarvetta kuulua vertaisryhmään (Hellman & Nolvi 2014, 6). Haastatellut nuoret kuvailivat Kuuloliiton järjestämät tapahtumat tärkeiksi, ja kertoivat pyrkineensä osallistumaan niihin aina kun vain oli mahdollista.

Vertaistuki on se tärkein, ei ollut kauheesti kavereita, mutta Kuuloliiton toiminnasta olen saanut ystäviä. Myös oman sairauden hyväksyminen oli hankalaa ja Kuuloliiton toiminta on siihen auttanut. (H8)

Osa haastatelluista kertoi kokeneensa, ettei heillä ollut kauheasti kavereita ennen Kuuloliiton toimintaan osallistumista. Kuuloliiton toiminnasta saatujen kavereisuhteiden he kuvailivat muodostuneen heille erittäin läheisiksi, kuin perheenjäseniksi. Vertaistoimintaan osallistutaan hyvin erilaisista lähtökohdista ja syistä. Jotkut haluavat saada lisää tietoa sairauteensa liittyen ja toiset taas kaipaavat enemmänkin tukea oman sairautensa hyväksymiseen (Kosonen 2010, 53). Haastatellut kertoivat useimmiten syyksi Kuuloliiton toimintaan lähtemiselle sen, että he halusivat tavata muita samankaltaisessa tilanteessa olevia. He kertoivat myös, että olivat saaneet Kuuloliiton toiminnasta enemmän, kuin mitä olivat osanneet kuvitellakaan saaneensa. Tästä syystä he pitivät Kuuloliittoa niin tärkeänä asiana elämässään, että sen merkitystä oli hankala edes sanoin kuvailla.

5.2.2 Kuulovamman hyväksyminen ja tuki elämänkaaren eri vaiheissa

Yksi olennainen sairastuneiden omaan selviytymiseen liittyvä asia on myös toisten auttaminen, sillä toisten samankaltaisessa tilanteessa olevien auttaminen ja empaattinen suhtautuminen autettavien tilanteisiin parantaa usein myös omia selviytymisen edellytyksiä (Mikkonen 2009, 37). Kaikki haastatellut kokivat toisten vertaisten auttamisen heille tärkeänä voimavarana. Kuulovamman hyväksymistä vaikeuttaa kuulovamman näkymättömyys, mikä mahdollistaa sen, ettei vammasta välttämättä haluta kertoa muille, jos ei ole pakko (Hietala & Lavikainen 2010, 7). Kuulovammasta kertominen voidaan joskus kokea jopa pelottavana asiana (Lehtiniemi 2015, 70). Kuuloliiton toiminta oli kuitenkin rohkaissut haastateltuja avoimemmiksi oman kuulovamman suhteen. Kuulovammasta kertominen ei ollut enää niin haasteellista, kuin ennen vertaistoimintaan osallistumisesta. Kuulovamman hyväksyminen edistää sosiaalisten suhteiden ylläpitämiselle olennaisia vuorovaikutustilanteita. Kuulovamman hyväksymisen jälkeen kuulokojeen käyttäjät huomaavat usein, että kuulokojeen tuominen esiin saa myös muut ihmiset ymmärtämään vuorovaikutustilanteisiin liittyviä haasteita ja jännitteitä. (Lehtiniemi 2015, 103).

Kuuloliitossa on helpompi sanoa, että on kuulovammainen kuin muualla, mutta uskaltaisin varmasti jossain vaiheessa kertoa myös uudessa työpaikassa kuulovammastani nyt kun olen saanut siihen vahvistusta Kuuloliitossa työskenneltyäni. (H4)

Kuuloliitosta opin, että kun on itse huonokuuloinen, muut eivät välttämättä ymmärrä niitä ongelmia ja miten se vaikuttaa vaan pitää uskaltaa itse avata suu ja sanoa. (H1)

Kuuloliiton toiminnasta haastatellut olivat saaneet tukea eri vaiheissa elämänsä kohdattuihin vaikeisiin hetkiin ja elämänkaaren siirtymävaiheisiin. Yleisimmin tukea oltiin saatu erilaisiin koulupolulle sijoittuviin siirtymävaiheisiin. Tämän lisäksi tukea oltiin saatu elämässä kohdattuihin kriiseihin ja muutoksiin. Osa kertoi saaneensa tukea myös sellaisiin asioihin, jotka eivät suoranaisesti edes liittyneet kuuloon tai kuulovammaisuuteen. Kun haastattelussa kysyttiin, onko elämässäsi ollut vaikeita hetkiä, mihin olet saanut tukea Kuuloliitosta ja sen toiminnasta, haastatellut kertoivat seuraavanlaisia vastauksia:

Kuulovamman hyväksyminen on ollut pitkälti Kuuloliiton tapahtumien ansiota, varsinkin kun tapahtumiin tuli niin nuorena mukaan. Olin niin nuori ja en osannut ajatella kuulovammaa negatiivisesti ja Kuuloliiton toiminta auttoi, kun näki muita, jotka ovat samassa tilanteessa. Yksittäisiä haastavia hetkiä on myös ollut elämässä, joissa Kuuloliiton toiminnasta saadut ihmiset ovat olleet tukena. Varsinkin jos joku Kuuloliiton tapahtuma on ajoittunut vaikean tilanteen äärelle, sieltä on saanut paljon tukea ja jäänyt parempi mieli. (H3)

Peruskoulun kävin kuurojen koulussa, sen jälkeen oli järkytys mennä kuulevien kouluun. Kuuloliitosta sain vertaistukea tähän shokkiin, kun koin yksinäisyyttä ja tunsin etten kuulu koulun porukkaan. Kuuloliiton toiminnan myötä tajusin, että ei tämä ole niin paha ja siellä Kuuloliitossa on kuitenkin porukka, johon kuulun. (H1)

Vertaistoiminnalla on katsottu olevan vaikutusta oman vamman hyväksymisessä (Mikkonen 2009, 149). Kuuloliiton toiminta oli vaikuttanut kuulolaitetta kohtaan koetun häpeän tunteen vähenemisen lisäksi myös haastateltujen itsensä ja vammansa hyväksymiseen. Jokaisella meistä on luontainen tarve kokea itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi ja näitä tunteita pystymme kokemaan vertaistoiminnan parissa. Vertaistuella pystytään myös vahvistamaan voimavaroja, sillä sen avulla on helpompaa hyväksyä itsensä sellaisena kuin on ja oppia samalla elämään vammansa kanssa. (Kosonen 2010, 49.) Kuuloliiton toiminnasta saadun vertaistuen avulla kuulovammaisuus koettiin helpommin hyväksyttävänä. Haastatellut kertoivat, että kuultuaan muiden vertaisten tarinoita omasta arjestaan kuulovammaisena, he olivat saaneet rohkaisua siihen, että hekin tulevat pärjäämään vammansa kanssa. Kuuloliiton tapahtumissa kuullut vertaisten tarinat ja nähdyt esimerkit olivat olleet avainasemassa haastateltujen oman kuulovamman hyväksymisessä. Kuuloliiton tapahtumat olivat antaneet myös voimavaroja arkeen erityisesti silloin kun ne olivat ajoittuneet jonkin vaikean elämäntilanteen kohdalle.

5.2.3 Itsetunnon vahvistuminen ja identiteetin rakentaminen

Vertaistuesta saadaan rohkeutta olla juuri sellainen kuin on, mikä kohottaa samalla myös itsetuntoa. Vertaistuen avulla pystytään myös tukemaan ihmisiä, kun he joutuvat kohtaamaan ihmisten erilaisia asenteita heidän vammaansa kohtaan. (Kosonen 2010, 50). Kuuloliiton toiminnan katsotaan vaikuttaneen

merkittävästi vastanneiden oman identiteettinsä löytämiseen ja oman kuulovammansa hyväksymiseen. Kavereilta saatu tuki ja kokemus hyväksynnästä on usein yhdistetty myös nuorten sosiaaliseen ja psyykkiseen hyvinvointiin (Hellman & Nolvi 2014, 7). Kaikki haastatelluista olivat joskus kokeneet elämässään tilanteita, missä heidän kuulovammaansa oli suhtauduttu väheksyen. Haastatellut olivat sitä mieltä, että Kuuloliiton toimintaan osallistumisella oli ollut positiivinen vaikutus heidän hyvinvointiinsa ja itsetuntoonsa. Kuuloliiton toiminta oli valmistanut heitä myös erilaisiin hankaliin kohtaamisiin, joita kuulopolulla joskus joutuu kohtaamaan.

Itsetuntoni on vahva, parempi kuin koskaan ennen. Olen nykyään rohkeampi, kun lähdin takaisin Kuuloliiton toimintaan mukaan. Positiiviset kokemukset ja muilta saatu tuki ja kannustus auttoivat. Asiat ovat nykyään paljon paremmin. (H5)

Ainakin nyt kun olen tehnyt töitä Kuuloliitossa, se pakottaa ajattelemaan kuulovammaa eri tavalla kuin silloin 7-vuotiaana, kun en halunnut ajatella kuulovammaa mitenkään. Nyt olen valmiimpi hyväksymään kuulovamman ja olen saanut erilaisen lähestymiskulman asiaan. (H4)

Kuuloliiton toiminnasta ja asiantuntijoilta saatu tuki ja kokemus olivat olleet avainasemassa haastateltujen itsetunnon kehittämisessä. Itsetunnon kehittämiseen vaikuttaa olennaisesti myönteisen ja rehellisen palautteen saaminen, jota Kuuloliiton asiantuntijat antavat ja kannustavat myös muita osallistujia antamaan toisilleen. Itsetuntoa ja identiteettiä vahvistaa myös, kun osataan löytää omat voimavarat ja rohkeus pitää puoliaan haastavissakin tilanteissa (Kosonen 2010, 51). Kuuloliiton toiminnan avulla haastatellut olivat löytäneet omia voimavaroja, joiden avulla kuulovammaisuuden kanssa oli helpompaa jatkaa arkea.

Kuuloliiton toiminnasta saadut positiiviset kokemukset, pääsee kokeilemaan uusia asioita, tapaamaan uusia ihmisiä, kehittämään samalla itseään ja löytämään omaa identiteettiä kuulovammaisena ja muutenkin ihmisenä. Kaikki tämä on tärkeintä, mitä olen Kuuloliitosta saanut. (H2)

Kuten jo aikaisemmin todettiin, kuulovammaisen oman identiteetin löytäminen voi olla joskus koettu jopa haasteelliseksi. Kalelan (2006, 92) tekemän pro

gradu tutkimuksen mukaan yksi tärkeimmistä kuulovammaisen oman sosiaalisen identiteetin muodostumiseen merkittävästi vaikuttavista tekijöistä on kokemukset ryhmästä, johon hän pystyy samaistumaan. Haastatellut kuvailivat kokeneensa tulleensa hyväksytyiksi ja yhteisön tasavertaisiksi jäseniksi, kun he osallistuivat mukaan Kuuloliiton toimintaan. Haastateltujen mukaan näin ei aina ollut silloin, kun he osallistuivat jonkin muun tahon järjestämään toimintaan.

5.2.4 Voimaantumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Nuoret nostivat haastatteluissa esiin myös voimaantumisen kokemukset. Vertaistuella on katsottu olevan voimaannuttava vaikutus, minkä avulla voidaan saada vammaisia ihmisiä avoimemmiksi ja aktiivisemmiksi, sillä vertaistuki voi parhaimmillaan aiheuttaa osallistujassa innostusta ja paloa vaikuttaa asioihin (Kosonen 2010, 51). Kaikki haastatellut kokivat, että Kuuloliitosta saatu vertaistuki oli auttanut heitä jaksamaan myös omassa arjessaan. Kuuloliiton toiminnan myötä vastaajien hyvinvointi oli kohentunut ja he olivat kokeneet samalla myös vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta tapahtumien aikana. Kuuloliiton tapahtumat olivat toimineet heidän pakokeinona joskus raskaaksi koetusta arjesta. Vertaistuen voimaannuttava vaikutus kasvattaa myös toimintaan osallistuvien sosiaalista pääomaa, mikä on olennaisessa osassa syrjäytymisen ehkäisyssä (Mikkonen & Saarinen 2018, 187).

Ihmissuhteet on tärkeitä. Jotta mun vastaukset ei olisi pelkkiä ihmisiä niin sanotaan vielä myös irtiotto arjesta. On tärkeää saada näitä tapahtumia, missä pääsee pakoan arkea omaan "kuplaan" missä ei tarvitse murehtia arjen asioita ja missä sut hyväksytään sellaisena kuin sä olet. (H10)

Yhteenkuuluvuuden tunne on ollut vahvaa Kuuloliiton toiminnassa aina ja antanut puhtia siihen, että tässä porukassa haluaa jatkaa. Nuorena sain niin hyvän kokemuksen leiriohjaajista ja sitten oli selkeä juttu mulle siirtyä myös ohjaajaksi ja pyrkiä antamaan samoja positiivisia kokemuksia myös seuraaville sukupolville ja toki nyt myös mun omat lapset on mukana saamassa näitä kokemuksia, se on tärkeää. (H9)

Kuuloliiton tapahtumissa osallistujat pääsivät voimaantumaan, ja sitä tunnetta on katsottu voimaantumisteorian mukaan seuraavan yleensä myös hyvinvoinnin kokemus (Siitonen 1999, 189). Kuuloliiton toiminnasta haastatellut olivat saaneet paljon voimaannuttavia kokemuksia, mitkä olivat vaikuttaneet positii-visesti myös heidän hyvinvointiinsa.

Kaikki haastatellut kertoivat, että ovat hyvin todennäköisesti jollain tavalla mukana Kuuloliiton toiminnassa vielä kymmenen vuoden kuluttuakin. Tästä voidaan päätellä, että Kuuloliiton toiminta on ollut heidän elämässä erittäin merkityksellistä. Kuuloliiton tarjoaman vertaistuen tarve ei siis tule loppumaan siihen, että kasvetaan yli tietyn ikävaiheen, sillä kaikki vastaajista kertoivat todennäköisesti olevansa mukana Kuuloliiton toiminnassa vielä kymmenen vuoden kuluttuakin.

Uskoisin, että jossain muodossa olen ehdottomasti mukana vielä. (H2)

Varmasti olen. Silloin jo yli-ikäinen nuorten juttuun, mutta toivottavasti jossain muussa toiminnassa sitten. (H6)

Näistä vastauksista voidaan päätellä, että nuorilla on suuri tarve vertaistoiminnan jatkuvuudelle myös tulevaisuudessa. Järjestötoiminnassa jokainen voi osallistua ja vaikuttaa juuri niiden asioiden puolesta, jotka koetaan itselleen tärkeiksi. Samalla voi myös huomata olevansa itse tärkeä ja tarpeellinen. (Seppälä 2011, 162.) Tästä syystä vertaistoiminta on merkityksellistä ja vaikuttavaa elämänkaaren jokaisella eri vaiheella.

5.3 KUULOLIITON LEIRITOIMINNAN JA ASIAANTUNTIJOIDEN MERKITYS

5.3.1 Leiritoiminta

Osiossa 5.1.1 käsittelin jo Kuuloliiton leiritoiminnasta saatujen työkokemusten merkityksellisyyden. Tämä osio käsittelee leiritoimintaan liittyviä muita merkityksiä. Haastattelujen perusteella ensimmäiseen Kuuloliiton järjestämään tapahtumaan osallistutaan useimmiten heti ensimmäisen kuulokojeen saatua. Ensimmäinen Kuuloliiton tapahtuma, johon osallistutaan, on yleisimmin jokin

kesäleiri. Kuuloliiton toiminnan merkittävimiksi ja mieleenpainuvimmiksi tapahtumiksi nousivat erilaiset leirit. Nuoret kertoivat mahdollisiksi syiksi tähän sen, että leirit ovat niin pitkäkestoisia tapahtumia, että siellä ehtii muodostua hyvin erityisiä suhteita verrattuna lyhyempiin Kuuloliiton järjestämiin tapahtumiin. Tämän lisäksi Kuuloliiton leirit olivat olleet suurimmalle osalle vastaajista ensimmäinen kosketus kuulovammaisten maailmaan ja vertaistukeen, kun siellä oli päässyt tapaamaan muita samankaltaisessa tilanteessa olevia ensimmäistä kertaa ikinä. Kuuloliiton leirit kestävät yleensä viikon ja niiden aikana harvoin poistutaan pois leiripaikalta mahdollisia retkikohteita lukuun ottamatta, jolloin osa vastaajista puhui jopa ”leirikuplasta”, joka oli syntynyt leiriviikon aikana.

Leirit ovat jääneet kaikista parhaiten ja positiivisimmin, paljon positiivisia muistoja ja vahvistivat kokemusta siitä, että haluan olla mukana Kuuloliiton toiminnassa niin pitkään kuin mahdollista. Tapahtumat olivat niin mukavia, siellä pystyi samaan aikaan saamaan vertaistukea. Porukka Kuuloliiton tapahtumissa on hyväksyvä, siellä tehdään kivoja asioita yhdessä. Se on jäänyt kirkkaana ja positiivisena mieleeni. Sitä haluan tarjota myös muille ja itse osallistua siihen. (H2)

Luulen, että leirit ovat olleet merkityksellisimpiä, koska niiden pidemmällä kestolla on merkitystä tähän. Viikossa ehtii jo tapahtua paljon enemmän ja tutustua paremmin ihmisiin kuin päivän kestävässä tapahtumissa. Saa luotua syvempiä yhteyksiä muihin ihmisiin, se on isoin syy. Se on kuin eräänlainen turvallinen leirikupla, mikä syntyy viikon aikana. (H3)

Haastatellut kuvailivat Kuuloliiton tapahtumissa vallitsevaa ilmapiiriä hyvin yhteisölliseksi. Kuuloliiton tapahtumissa heille oli tullut tunne, kuin kaikki olisivat yhtä suurta perhettä. Vertaistoimintaa kuvailtiin perheeksi myös Janhosen (2014) opinnäytetyössä. Kuuloliiton toiminnassa tavattuihin ihmisiin oli ollut helppo tutustua ja saada aikaan myös syvällistä keskustelua. Tapahtumissa käytyjen syvällisten kuulovammaisuuden eri teemoihin liittyvien keskustelujen myötä he olivat luoneet syvällisiä yhteyksiä muiden osallistujien kanssa. Näistä syvällisistä yhteyksistä oli ajan myötä syntynyt myös syviä ystävyys-suhteita. Osa haastatelluista kertoi löytäneensä ystävyys-suhteiden lisäksi myös seurustelukumppaninsa Kuuloliiton toiminnasta.

Jos en olisi ollenkaan ollut mukana toiminnassa, ajattelisin varmasti kuulovammastani hyvin eri tavalla ja en toisi sitä mitenkään esille vaan piilottelisin sitä. (H4)

Kuuloliiton myötä on tullut fiilis, että voin itsekkin avoimesti näyttää, että hei tällainen mä oon ja nää laitteet on ihan normaali asia. Implantit varsinkin, kun näkyvät niin hyvin. (H8)

Itsensä hyväksyminen ja normaaliksi kokeminen vaatii sen, että hyväksyy oman vammansa ja pystyy mukautumaan ja muokkaamaan myös itseään (Vatanen 2013, 12). Vertaistuella voidaan helpottaa kuulovammaisia hyväksymään oma poikkeavuutensa (Vatanen 2013, 60). Kuuloliiton toiminnan myötä haastatellut kertoivat kokeneensa itsensä ”normaaleiksi”, kun aikaisemmin he olivat kokeneet itsensä vain muista poikkeaviksi. Kuuloliiton tapahtumiin halutaan osallistua uudelleen, koska ne koetaan tärkeinä hengähdystaukoina arjesta, jossa joutuu joskus kokemaan itsensä muista poikkeavana. Kuuloliiton tapahtumissa oli ollut haastateltujen mukaan tärkeää päästä tapaamaan muita kuulovammaisia ja keskustelemaan heidän kanssaan kuuloon liittyvistä askarruttavista asioista. Haastatellut nostivat esiin myös sen, että Kuuloliiton tapahtumiin osallistuessa ei koskaan tarvitse huolehtia siitä, miten tapahtuman esteettömyys on otettu huomioon kuuloasioiden kannalta.

Hyvä ilmapiiri, kaikilla on yhdistävä tekijä niin ei tarvi miettiä mitään. Normisti jos menee johonkin tapahtumaan, joutuu miettimään, miten kuulovamma on otettu huomioon tai miten siitä tulisi kertoa, Kuuloliiton tapahtumissa se on itsestään selvä asia. (H4)

Haastatellut kuvailivat, ettei tapahtumien esteettömyys kuulon kannalta ole useinkaan itsestäänselvyys muiden tahojen järjestämissä tapahtumissa. Monesti tapahtumissa esteettömyys on kyllä huomioitu esimerkiksi pyörätuolilla liikkuvien osalta, mutta kuuloon liittyvät esteettömät ratkaisut ovat saattaneet jäädä huomioimatta. Kuuloliiton tapahtumissa esteettömyys on kuitenkin aina huomioitu myös kuulon osalta ja siitä haastatellut kiittelivät paljon.

5.3.2 Kuuloliiton asiantuntijat

Nuorten syrjäytymisen ja yksinäisyyden yksi riskitekijöistä on se, että monelta nuorelta puuttuu heidän tarvitsemansa sosiaalinen tukiverkko (Allianssi 2023).

Lehtorannan (1995, 48) toteuttamassa tutkimuksessa, jossa tutkittiin kuulovammaisten nuorten persoonallisuuden ja ammatillisuuden kehittymistä, vastaajista jopa kolmannes kertoi pitävänsä tärkeänä myös muita aikuissuhteita, kuin äitiä ja isää. Opinnäytetyön tuloksien mukaan myös Kuuloliitossa lasten ja nuorten parissa työskentelevät asiantuntijat oli koettu tärkeiksi henkilöiksi niin kuulopolulla, kuin myös muussa elämässä. Vertaistoiminnassa ammattitaitoisten työntekijöiden läsnäolo vertaisten rinnalla on tärkeää, jotta osallistujat voivat tarvittaessa saada myös ammattiapua, mitä vertaisilta ei aina ole mahdollista saada (Mikkonen & Saarinen, 2018, 6). Kuuloliiton asiantuntijoille oli haastateltujen mukaan voinut mennä keskustelemaan sellaisista asioista, mistä ei halunnut puhua muiden vertaisten kanssa.

He ovat tuntuneet vähän kuin toisilta huoltajilta. Tärkeää on ollut myös erilaiset keskusteluhetket, missä on keskusteltu niin ryhmässä kuin kahdenkesken työntekijän kanssa että miten mulla menee elämässä. On tullut olo, että mun elämä ja mun asiat on kiinnostaneet myös heitä ja mulle on aidosti toivottu hyvää. (H10)

Järjestöissä työskennellään monella eri koulutuksella ja työntekijöiden osaaminen on hyvin moniammatillista. Järjestöissä työskentelee usein myös kokemusasiantuntijoita, jotka voivat auttaa ja lähestyä asiakkaita myös omien kokemustensa kautta. (Möttönen 2019, 20.) Vaikka vertaistoiminnan ohjaus on usein vertaisten itsensä vastuulla, ryhmän perustaminen ja toiminnan vakiinnuttaminen vaatii usein jossain määrin myös ammattilaisen apua (Mikkonen & Saarinen 2018, 47). Haastatellut kertoivat, että Kuuloliiton työntekijät olivat osanneet ohjata heitä tarvittaessa myös muiden tahojen avunpiiriin. Kuuloliiton lasten ja nuorten parissa työskentelevät työntekijät oli koettu helposti lähestyttäviksi ja tärkeiksi omalla kuulopolulla.

Asian ei välttämättä aina edes tarvitse liittyä kuuloon vaan myös muuhunkin olen saanut heiltä apua. Siviilielämässäni oli hyvin vaikeita vuosia tuossa taannoin ja Kuuloliiton työntekijät ja tapahtumat oli tosi tärkeä osa mun selviytymisprosessia. Aina löytyi joku, joka tsemppasi ja jaksoi kuunnella mua. (H9)

Kyllä, eräs työntekijä kerran otti minut siipiensä suojaan. He ovat auttaneet myös kaverisuhteissa ja heidän kanssa voi myös jutella mistä vaan. (H8)

Haastatellut kuvailivat, että Kuuloliiton työntekijöille voi puhua luottamuksellisesti asiasta kuin asiasta. Kuuloliiton työntekijät olivat olleet haastateltujen mielestä luotettavia ja heidän puoleen oli voinut kääntyä silloinkin, kun oli haluttu saada oman huoltajan sijaan jonkin toisen aikuisen näkökulmaa sillä hetkellä askarruttaneeseen asiaan. Kun vertaisen ja ammattilaisen yhteistyö on onnistunutta, asiakas voi saada toiminnasta sekä vertaistukea, että ammatitapua. On katsottu, että hyviin tuloksiin päästäänkin usein silloin, kun vertaistuki ja ammatillinen työ kulkevat rinnakkain mukana toiminnassa. (Mikkonen & Saarinen 2018, 23.) Opinnäytetyön tuloksien perusteella vertaistuki ja ammatitapu ovat molemmat vahvasti läsnä Kuuloliiton vertaistoiminnassa.

Ammattitaitoisten työntekijöiden taitoa, tietoa ja tukea tarvitaan, jotta myös vertaisilla olisi mahdollista tarjota tukea. Kuuloliiton lasten ja nuorten parissa työskentelevät asiantuntijat ovat ammattitaitoisia nuorisotyöntekijöitä. Kuuloliitossa useimmilla työntekijöillä on myös itsellään kuulovamma, mutta on myös tutkittu, että vaikka ammattilaisilla ei olisikaan samaa kokemustietoa kuin vertaisilla, heillä on vankkaa osaamista alalta. (Mikkonen & Saarinen 2018, 24.)

Tapahtumissa työntekijöiden aito läsnäolo riitti pitkälle ja tieto siitä, että aina pääsee juttelemaan turvalliselle ihmiselle. (H6)

Ammattilaiset osallistuvat vertaistoimintaan usein esimerkiksi ryhmien ohjaajina yhdessä vapaaehtoisen kanssa. Ammattilaisten rooli on usein mahdollistaa itse vertaistuki ja käynnistää toiminta, mutta itse ohjaamisen hoitaa usein vertaisohjaaja. (Mikkonen & Saarinen 2018, 26.) Kuuloliiton lasten ja nuorten tapahtumissa on aina paikalla vähintään yksi Kuuloliiton työntekijä, ja tämä oli opinnäytetyön perusteella koettu erittäin hyväksi asiaksi. Haastatellut kertoivat, että he olivat päässeet vastaamaan nuorisotoimikunnan vapaaehtoisena toimiessaan tapahtumien ohjelmasta, mutta Kuuloliiton työntekijöiltä pystyi kuitenkin aina tarvittaessa saamaan tukea. Kuuloliiton työntekijöitä tarvittiin useimmiten tapahtumien käytännön järjestelyissä, jotta vapaaehtoiset pystyivät keskittymään itse vertaistoiminnan järjestämiseen. Kuuloliiton työntekijöiden kannustus oli motivoinut nuoria myös kokeilemaan siipiään niin Kuuloliiton tapahtumissa, kuin myös omassa arjessa.

5.4 KUULOLIITON TOIMINTA ELÄMÄNKAARELLA

Tässä opinnäytetyössä haastattelun yhteydessä käytetty janamenetelmä toi esiin sen, että jokaisen haastatellun elämänkaarelle sijoittui Kuuloliittoon liittyviä tapahtumia koko heidän elämänkaaren mitalta lapsuudesta aikuisuuteen saakka. Kuuloliitto järjestää omanlaista vertaistoimintaa elämänkaaren eri vaiheissa ja haastateltujen janoilla pystyikin näkemään näitä eri vaiheille sijoittuvia Kuuloliiton tapahtumia (Kuuloliitto.fi s.a.). Haastattelutilanne alkoi janatehtävällä, jonka jälkeen siirryttiin varsinaisiin haastattelukysymyksiin. Kysymysten jälkeen palasimme haasteltavien kanssa heidän tekemilleen janoille ja pyysin heitä kuvailemaan, mitkä heidän kirjaamistaan tapahtumista olivat olleet heille erityisesti merkittäviä.

Hassu sanoa, mutta olen niin kiitollinen siitä, että mulla on tää kuulovamma, se on antanut mulle niin paljon yhdessä Kuuloliiton kanssa. En olisi sama ihminen, jos en olisi ollut Kuuloliiton toiminnassa mukana. (H9)

Osa haastatelluista kuvaili, etteivät he olisi samanlaisia, jos eivät olisi olleet mukana Kuuloliiton toiminnassa. Järjestötoiminnassa pääsee kokemaan vuorovaikutusta ja tekemään paljon yhdessä, mikä tuottaa positiivisia vaikutuksia toimintaan osallistuneiden hyvinvointiin. Osallistumisella toimintaan voidaan myös ehkäistä syrjäytymistä ja saada asiakkaita tuntemaan itsensä osaksi yhteiskuntaa. (Seppälä 2011, 162.) Haastatellut kokivat, että ilman kuulovammaa he olisivat jääneet paitsi paljosta. Tästä syystä he tunsivat kiitollisuutta siitä, että heillä oli kuulovammaisina ollut mahdollisuus osallistua Kuuloliiton toimintaan.

Janamenetelmän toisessa vaiheessa tutkin, missä vaiheessa Kuuloliitto ja sen toiminta olivat vaikuttaneet haastateltavien elämään. Kaikki haastatellut kuvailivat Kuuloliiton toiminnan vaikuttaneen heidän elämäänsä jo siitä alkaen, kun he olivat löytäneet ensimmäistä kertaa mukaan toimintaan.

Kyllä voidaan sanoa, että on vaikuttanut taustalla koko elämän ajan. (H1)

Kyllä, aina siitä asti, kun 7-vuotiaana tulin mukaan. (H4)

Haastateltujen piirtämät janat olivat keskenään melko samanlaisia. Janalle merkittävien tapahtumien kirjaaminen aloitettiin usein siitä hetkestä, kun he olivat saaneet ensimmäiset kuulokojeet.

Kaikki ensimmäisenä tapahtuneet. Esim. Ensimmäinen leiri kun oli leiriläisenä, ensimmäinen leiri kun olin ohjaajana jne. Ensimmäinen vuosi kun olin Nutossa... Kaikki omassa sarjassaan ensimmäiset tapahtumat. (H8)

Eniten haastateltujen tekemillä janoilla toistuivat kuulolaitteen saaminen, sisäkorvaistuteleikkaus, ensimmäiset kuulovammaiset ystävät, Kuuloliiton ensimmäinen leiri, Ensimmäinen leiri Kuuloliiton leiriohjaajana sekä Kuuloliiton Nuorisotoimikuntaan pääseminen sekä siirtyminen nuorten aikuisten toimintaan. Nämä erilaiset siirtymät ja ensimmäisenä koetut tapahtumat olivat olleet haastateltujen elämän eri vaiheissa merkittäviä.

Vaikuttavuudella kuvataan sitä, miten vertaistuki on vaikuttanut vertaistoimintaan osallistuneiden arkeen pidemmällä ajanjaksolla (Kosonen 2010, 74). Kaikki vastaajista kokivat, että Kuuloliitto oli vaikuttanut heihin positiivisella tavalla merkittävästi heidän koko elämänsä ajan siitä hetkestä lähtien, kun he olivat tulleet mukaan Kuuloliiton toimintaan.

Kyllä on, siitä lähtien kun Kuuloliitto-putki meni päälle, sillä on ollut tosi iso vaikutus elämääni. (H2)

Kyllä! Olen niin kiitollinen, että olen päätenyt Kuuloliiton toimintaan. (H8)

Monet haastatelluista nuorista kertoivat kuulleensa, että uusia toimintaan mukaan löytäneitä kuulovammaisia nuoria harmittaa, kun he eivät ole saaneet tietoa toiminnasta aikaisemmin. Osalta uusista nuorista oli myös aluksi puuttunut riittävä rohkeus lähteä mukaan toimintaan, mistä syystä heidän osallistumisensa oli jäänyt myöhäisempään vaiheeseen. Tätä rohkaisua lähteä mukaan toimintaan haastatellut olivat yrittäneet itsekkin antaa aina kun kohtasivat uusia kuulovammaisia. Nuorten mielestä vertaistuki on olennainen osa kuulon

kuntoutusta ja ilman sitä kuulovammaan ei välttämättä osata suhtautua niin hyvin.

Kyllä, ehdottomasti! Toivon, että ihmiset tietävät, kuinka arvokasta työtä Kuuloliitto tekee. Lasten ja nuorten toiminta on todella tärkeää ja antanut mulle merkittävästi voimavaroja ja tukea elämään. On tosi harmi, että vieläköän kaikki kuulovammaiset eivät saa tietää Kuuloliiton toiminnasta, moni tyyppi jää vaan kotiin, kun eivät tiedä tai ole ottaneet selvää toiminnasta mitä olisi saatavilla. Osa löytää toimintaan myös tosi myöhään ja harmittelee kun eivät aikaisemmin olleet saaneet tietoa. (H10)

Haastateltujen mielestä Kuuloliiton tulisi saada lisää näkyvyyttä, jotta moni löytäisi vertaistoiminnan pariin jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Haastattelujen pohjalta voidaan katsoa, että ilman vertaistukea kuulovammaisen voi kokea yksinäisyyttä ja häpeää oman kuulovammansa vuoksi, mikä voi vaikuttaa merkittävästi myös hänen hyvinvointiinsa. Yksinäisyys voi vaikuttaa merkittävästi ihmisen hyvinvointiin ja elämänhallintaan erityisesti mielenterveyden osalta, joten on erittäin tärkeää mahdollistaa kohtaamispaikkoja, missä ihmiset voivat tavata toisiaan ja kasvattaa omia sosiaalisia verkostoja saaden samalla myös vertaistukea toisiltaan (Kosonen 2010, 44). Järjestöjen toiminta tarjoaa erilaisia osallistumismahdollisuuksia ja tuo myös sisältöä elämään (Seppälä 2011, 151).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Keskeiset tutkimustulokset ja niiden hyödynnettävyys

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, minkälaisia merkityksiä ja vaikutuksia Kuuloliiton toiminnalla on ollut nuorten elämään. Vertaistuen vaikuttavuuden arviointia hankaloittaa se, että ihmisen elämään vaikuttaa moni muukin asia, kuten esimerkiksi yhteiskunnan esteettömyys ja asenteet sekä julkiselta puolelta saadut palvelut (Kosonen 2010, 75). Tutkimustulosten perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että pitkäaikaisesti Kuuloliiton toimintaan osallistuneet nuoret aikuiset ovat saaneet Kuuloliitosta ja sen toiminnasta merkittävästi positiivisia kokemuksia ja taitoja, jotka ovat myös olleet hyvin tärkeässä asemassa heidän elämänkaaren eri vaiheissa. Kuuloliiton toiminnalla on ollut merkittävä vaikutus toiminnassa mukana olleiden nuorten elämään hyvin monesta eri näkökulmasta. Kuuloliitossa he olivat saaneet kokea vertaistuen

voimaannuttavia kokemuksia ja sitä myötä myös löytäneet pitkäkestoisia syvällisiä ystävyysuhteita. Nuoret olivat Kuuloliiton kautta saaneet ensikosketukset työelämään ja vapaaehtoistoimintaan, joiden myötä he olivat oppineet uusia tärkeitä taitoja. Kuuloliiton tarjoama vertaistuki oli ollut nuorten elämässä tärkeässä asemassa julkiselta puolelta saatujen palveluiden rinnalla.

Opinnäytetyölleni asetetut tavoitteet täyttyivät ja työn perusteella voidaan sanoa, että Kuuloliiton toiminnalla on ollut merkittäviä vaikutuksia haastateltujen nuorten elämässä koko siltä ajalta, kun he ovat lähteneet toimintaan mukaan. Suurimmat merkitykset olivat pitkäkestoisten ystävyysuhteiden luomisessa, itsetunnon vahvistumisessa, vertaistuen saamisessa, oman identiteetin löytämisessä ja yksinäisyyden sekä häpeän tunteen vähenemisessä. Samanlaisia tutkimustuloksia vertaistuen vaikuttavuudesta kertovat myös aihetta tutkineet Mikkonen ja Saarinen (2018) teoksessa *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Kuuloliiton toiminta oli koettu erittäin merkitykselliseksi haastateltujen omilla kuulopoluilla ja Kuuloliitosta saatujen kokemusten pohjalta nuoret olivat kokeneet kuulovamman hyväksymisen helpompana. Monet vastaajista kuvailivat, että eivät tiedä olisivatko siirtymät kuulovammaisena elämänkaaren eri vaiheilla sujuneet näin hyvin ilman Kuuloliitosta saatua tukea ja turvaa. Opinnäytetyö myös osoitti sen, kuinka tärkeitä Kuuloliiton lasten ja nuorten parissa työskentelevät ammattihenkilöt ovat olleet kuulovammaisten nuorten elämässä.

Järjestöjen ja niiden toiminnan merkityksellisyyttä ei tule missään vaiheessa unohtaa, sillä sen avulla pystytään paikkaamaan niitä alueita tai toimintoja julkisella sektorilla, missä yhteiskunta ei muuten toimisi kunnolla (Järjestökehitys.fi 2021). Järjestöjen tarjoama vertaistoiminta on opinnäytetyöni tuloksien perusteella merkityksellistä ja vaikuttavaa jokaisessa elämänkaaren eri vaiheessa. Opinnäytetyöni osoittaa, että nuoruus kuulovammaisena olisi paljon haasteellisempaa ilman vertaistuen piiriin pääsemistä. Kun kuulovammainen nuori löytää vertaistuen pariin, pystyy hän samalla muodostamaan myös omaa kuulovammaisen identiteettiä, mikä olisi haastavaa ilman ketään toista kuulovammaista, johon voi samaistua (Kalela 2006, 92). Vertaistuki on yhtä

tärkeä osa kuulon kuntoutusta, kuin itse kuulokojeen käyttö ja tästä syystä tarvitsemme järjestöjä.

Vertaistuki on tärkeää myös muille ryhmille, kuin kuulovammaisille. Opinnäytetyölläni saadut tulokset ovat hyvin merkityksellisiä myös muille vertaistoimintaa tarjoaville järjestöille. Kososen (2010, 74) pro gradu -tutkielmassa haastatellut henkilöt korostivat vertaistuen vaikutusten ja hyötyjen mittaamisen onnistuvan vasta pidemmällä aikavälillä. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin erityisesti pidemmän aikavälin vaikutuksia ja tulokset osoittavat, että järjestöjen tarjoamalla vertaistoiminnalla on hyvin merkittäviä ja pitkäkestoisia vaikutuksia. Opinnäytetyöni perusteella järjestöjen tarjoama vertaistoiminta vaikuttaa osallistujien yksinäisyyden tunteen vähenemiseen ja lisää heidän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vertaistoimintaan osallistumalla voidaan auttaa myös syrjäytymisvaarassa olevia löytämään tärkeitä sosiaalisia suhteita ja vertaistukea. Kuuloliitto ei ole ainoa järjestö, jonka toimintaedellytykset ovat uhattuina. Vaikka tässä opinnäytetyössä tutkittiin tarkemmin erityisesti kuulovammaisten nuorten aikuisten kokemuksia Kuuloliiton vertaistoiminnasta, tutkimustuloksia voivat hyödyntää myös muut eri kohderyhmille vertaistoimintaa organisoivat järjestöt.

Valtionavustustoimintaan tulevat muutokset vaikuttavat merkittävästi koko järjestökenttään ja niiden tarjoamaan vertaistoimintaan. Järjestöt ja niiden toiminta vahvistavat yhteiskunnan resilienssiä, eli selviytymiskykyä tarjoamalla tukea ja elintärkeitä palveluita esimerkiksi vammaisille nuorille (Kuuloliitto.fi s.a.). Järjestötoiminnan ylläpitämiseen liittyvien haasteiden lisääntyessä menetetään samalla myös järjestöjen toiminnasta saatu sosiaalinen pääoma ja potentiaali, millä voidaan vahvistaa koko yhteiskuntaa (Seppälä 2011, 153). Järjestöjen kohderyhmät ovat usein vähemmistöryhmiä, joilla on katsottu jo muutenkin olevan heikommat mahdollisuudet yhdenvertaiseen osallistumiseen sekä suuremmat riskit syrjäytymiselle. Yhdenvertaisuusvaltuutetun (2016) toteuttaman selvityksen mukaan jopa yli 60% kyselyyn osallistuneista vähemmistöryhmiin kuuluvista kertoi kokeneensa syrjintää jollain elämänalueella viimeisen vuoden aikana ("Vammaisena olen toisen..." 2016). Ei ole

ihme, että erilaiset vähemmistöryhmät voivat kokea tunnetta, etteivät ole yhteiskunnan yhdenvertaisia jäseniä ja hakevat turvaa tähän tunteeseen toisistaan vertaistuen kautta. Jokainen järjestö on erilainen, joten myös niiden vaikutukset toimintaan osallistuneiden hyvinvointiin ja elämään ovat erilaisia. Tästä syystä jokaiselle järjestölle sopivaa yhteistä arviointimenetelmää ja -mittaristoa ei olla pystytty kehittämään (Seppälä 2011, 155). Järjestöt tekevät kuitenkin parhaansa osoittaakseen toimintansa merkityksellisyyden ja vaikuttavuuden. Heidän tarjoamat vertaistukipalvelut voidaan parhaimmillaan nähdä sidoksena, jonka avulla voidaan liittää toimintaan osallistuvat osaksi muita ihmisiä ja samalla myös koko yhteiskuntaa (Tervo 2021). Tämän osoittaa myös opinnäytetyölläni saadut tulokset. Kuuloliiton toiminta yhdistää osallistujia toisiinsa, mutta samalla myös vahvistaa ja liittää heitä osaksi koko yhteiskuntaa.

Opinnäytetyöni tuloksien perusteella järjestöjen toimintaedellytyksien turvaaminen on erityisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa vertaistoiminnan jatkuvuus ja sillä saavutettujen hyötyjen tuomat positiiviset vaikutukset ja merkitykset osallistujille. Järjestöjen toimintaedellytyksien turvaaminen ja siihen liittyvä huoli on näkynyt vahvasti myös järjestöjen viime aikaisissa vaikuttamisteeemoissa. Viime aikoina julkiset sosiaali- ja terveystalvet ovat kokeneet muutoksia, joten silloin vertaistuella ja siitä saaduilla vaikutuksilla on erityisen tärkeä rooli (Mikkola & Saarinen 2018, 100). Järjestöjen rahoituksista ei tule leikata nyt eikä tulevaisuudessakaan, sillä järjestöjen mahdollistamalla vertaistoiminnalla on merkittävä osuus toimintaan osallistuvien hyvinvointiin, kuten tässä opinnäytetyössä havaittiin. Järjestöt tulisi nähdä tärkeinä hyvinvointia tuottavina tahoina, ja heidän toimintaansa tulisi aktiivisesti tuoda näkyvämmäksi, jotta myös sellaiset löytävät mukaan toimintaan, jotka aikaisemmin eivät ole toimintaan osallistuneet. Näin saamme lisättyä järjestöjen toiminnasta saatavia vaikutuksia entisestään. Julkiset palvelut tai yritysten tuottamat palvelut eivät mitenkään voi korvata järjestöjen arvokasta toimintaa sillä järjestöistä saatu tuki, toiminta ja erityisosaaminen voivat olla juuri sitä, mitä asiakas tarvitsee selviytyäkseen arjesta ja elämästään (Seppälä 2011, 163).

6.2 Tutkimustyön luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimusmenetelmän mukaan toteutetun tutkimuksen voidaan sanoa olevan luotettava, mikäli tulkittu materiaali on yhteensopiva tutkimuskohteen kanssa. Tällaisessa tutkimuksessa luotettavuuden yhtenä kriteerinä on tutkija itse ja hänen oma rehellisyytensä. Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa tutkimuksessa tutkijan on pystyttävä jatkuvasti perustelemaan valintojansa saavuttaakseen näin toimimalla samalla myös luotettavuutta. Tutkimusaineiston keräämistyyli on myös merkittävä tekijä silloin, kun arvioidaan saatuja tuloksia. (Vilkka 2021.) Tässä opinnäytetyössä kaikki valinnat on huolellisesti perusteltu, mikä antaa lisää luotettavuutta tälle opinnäytetyölle.

Kun tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan, täytyy huomioida myös tutkijan puolueettomuusnäkökulma (Vilkka 2021). Tutkijaryhmään voi usein kuulua sellaisia jäseniä, jotka ovat itse myös osa tutkittavaa yhteisöä tai organisaatiota. Tällaisessa tapauksessa tutkijan asema tutkittaviin voi olla haasteellinen. Mikäli tutkija kuuluu osaksi tutkittavaa yhteisöä, tulisi hänen tehdä se tutkimuksessa mahdollisimman läpinäkyväksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Olen itse kuulovammainen ja työskentelen opinnäytetyön tilaajataholla Kuuloliitolla, joten tästä syystä puolueettomuusnäkökulmaa on hyvä tarkastella myös tämän opinnäytetyön yhteydessä. Tästä syystä olenkin opinnäytetyöni yhteydessä avoimesti kertonut myös omasta kuulovammastani ja roolistani Kuuloliiton työntekijänä.

Tutkijan tulisi pyrkiä olemaan mahdollisimman objektiivinen ja pystyä katsomaan tutkimuskohdetta puolueettomana sivustakatsojana. On kuitenkin todettu, että täydellinen objektiivisuus ei ole mahdollista sillä kukaan ei pysty täysin irrottautumaan omista ajattelumaailmoistaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Vaatimus siitä, että tutkijan oma arvomaailma pitäisi saada tutkimuksen ajaksi kitkettyä täysin pois on vanhanaikaista ja täysi mahdottomuus (Simelius 2020). Tästä syystä riittää, kun tutkija itse tiedostaa omat arvonsa ja toimii niin, etteivät ne vaikuttaisi liikaa itse tutkimustulokseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Jos tutkimusaineisto kootaan pelkästään ystäviltä, voi muodostua tutkimuseettisiä ongelmia (Anttila 1996). Tästä syystä haastateltavat valikoituvat niin, etteivät valinnat vaikuttaneet aineistoon. Haastattelut toteutettiin ammattimaisesti ilman, että minun asemani haastateltaviin olisi vaikuttanut haastattelutilanteeseen tai haastateltavien kertomuksiin. Vaikka kuulovammaisuus ja vertaistuki koskettavatkin minua tutkijana myös henkilökohtaisesti, olen toteuttanut tämän opinnäytetyön ammattimaisesti tutkijan roolissa pysytellen kaikella sillä ammattitaidolla, jota minulle on opiskeluiden ja työelämän myötä kertynyt. Olen toiminut tässä opinnäytetyössä luottamuksellisesti ja eettisesti rehellisiä tutkimusmenetelmiä käyttäen ja opinnäytetyössäni saadut tulokset ovat täten myös luotettavia.

6.3 Kuuloliiton vertaistoiminnan kehittämistarpeet

Kuuloliitto voisi toteuttaa vastaavanlaisen tutkimuksen uudelleen säännöllisin väliajoin, jolloin voidaan katsoa mihin suuntaan Kuuloliiton toiminnasta saadut vaikutukset ja merkitykset kehittyvät. Tulevat sukupolvet voivat kokea hyvinkin erilaisia vaikutuksia, kuin mitä tässä opinnäytetyössä tuli ilmi. Tutkimustulokset voisivat myös olla erilaisia, jos vastaavanlainen tutkimus toteutettaisiin elämänkaarella jo vanhuuden ajanjaksolle päässeiden osalta.

Opinnäytetyöni myötä haastatellut nuoret nostivat esiin myös huolen Kuuloliiton vertaistoiminnan jatkuvuudesta senkin jälkeen, kun he saavuttavat nuorten aikuisten kohderyhmän yläikärajan.

Toivon, että työikäisten toimintaa kehitettäisi paljon. Täältä me nykyiset Nuto-ikäiset tullaan, jotka ollaan totuttu näkemään toisia vähintään sen pari kertaa vuodessa, me halutaan nähdä toisia myös jatkossakin! (H10)

Kuuloliiton lasten ja nuorten toiminnan vanhin kohderyhmä, nuoret aikuiset oli aikaisemmin rajattu 18–29-vuoteen Nuorisolain määritelmän perusteella. Ikäraja jouduttiin kuitenkin muutama vuosi sitten nostamaan 35-vuoteen, sillä moni nuorista, jotka saavuttivat ikärajan huipun kokivat, että ovat nyt väliinpuotoajia sillä seuraavaksi aktiivista vertaistoimintaa olisi vasta huomattavasti vanhemmalla ikäryhmällä. Kuuloliitossa nuorista aikuisista seuraavaa kohde-

ryhmää kutsutaan työikäisten kohderyhmäksi. Tälle kohderyhmälle ei kuitenkaan ole niin säännöllistä vertaistoimintaa, kuin nuorten aikuisten kohderyhmälle (Kuuloliitto.fi s.a.).

Kuuloliiton tulisi seuraavaksi panostaa työikäisten kohderyhmän vertaistoiminnan kehittämiseen, sillä haastattelujen perusteella tähän kohderyhmään on pian siirtymässä huomattavan iso ryhmä kuulovammaisia nuoria aikuisia, jotka haluavat jatkossakin osallistua aktiiviseen vertaistoimintaan. Heidän potentiaaliaan vapaaehtoisina vertaistoiminnan järjestäjinä ja vertaisohjaajina tulisi tukea Kuuloliiton asiantuntijoiden avustuksella. Tämän opinnäytetyön tuloksien pohjalta Kuuloliiton on hyvä lähteä kehittämään toimintaansa myös työikäisten kohderyhmän osalta.

LÄHTEET

Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta : taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälitteet. Artefakta, ISSN 1238–1829; 2. Helsinki: Akatiimi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#1.3%20Tutkijan%20taidot> [viitattu 16.3.2023].

Laatikainen, T. (toim.) 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA, PDF-dokumentti. Saatavissa: https://a-kiltojenliitto.fi/akilta/wp-content/uploads/2015/02/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf [viitattu 22.5.2023].

Auvinen, A. & Tarkiainen, E. 2018. Kvalitatiivinen tutkimus, Julkaistu: 2.2.2018. Blogi. Saatavissa: <https://esseepankki.proakatemia.fi/soluessee-kvalitatiivinen-tutkimus-2/> [viitattu 13.10.2022].

Bouldin, E., Patel, S., Tey, C., White, M., Alfonso, P. & Govil, N. 2021. Bullying and Children who are Deaf or Hard-of-hearing: A Scoping Review. *Laryngoscope* 8, 1884–1892. Verkkolehti. Saatavissa: 10.1002/lary.29388 [viitattu 24.3.2023].

Brax, T. 2018. Järjestöjen rooli maakunta ja sote-uudistuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 26. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaistu 5.7.2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160957/STM_r26_18_Jarjestojen_rooli_maakuntajasoteuudistuksessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 16.3.2023].

Cabral, L., Muhr, K. & Savageau, J. 2012. Perspectives of people who are deaf and hard of hearing on mental health, recovery, and peer support. *Community Mental Health Journal* 6, 649–657. Verkkolehti. Saatavissa: 10.1007/s10597-012-9569-z [viitattu 24.3.2023].

EU:n nuorisostrategia. s.a. Euroopan unionin nuorisopaneeli. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://youth.europa.eu/strategy_fi [viitattu 15.3.2023].

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/978-951-768-035-6> [viitattu 18.5.2023].

Fagerdahl, J. & Pystynen, J. 2018. Elämäntarina-ajattelu tehostetussa palveluasumisessa vanhuksen näkökulmasta. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-julkaisu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805087203> [viitattu 17.5.2023].

Fields, M. & Plathan, S. (toim.) 2012. Tietoa, taitoja ja hyvää fiilistä: vertaisopimisen taustaa ja kokemuksia järjestötoiminnassa. Helsinki: OK- opintokeskus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ok-sivis.fi/media/materiaalit-osio/selvitykset-ja-tutkimukset/tietoa-taitoja-ja-hyvaa-fiilista.pdf> [viitattu 19.4.2023].

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Gissler, M., Larja, L., Merikukka, M., Paananen, R., Ristikari, T. & Törmäkangas, L. 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. *Tieto & Trendit* 2, 20–27. Tilastokeskus. Julkaistu 27.4.2016. Verkkolehti. Saatavissa: <https://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytymista/> [viitattu 3.3.2023].

Hannila, P. & Kyngäs, P. 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:stadia-1210852529-2> [viitattu 13.10.2022].

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibrary.com/book/978-951-37-6495-1> [viitattu 13.10.2022].

Hellman, J. & Nolvi, N. 2014. Nuoruusiän elämänhaasteita – Nuorisonetti. Turun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015052610308> [viitattu 12.4.2023].

Hietala, J. & Lavikainen, A. 2010. Huonokuuloisena työelämässä - Työympäristön toimivuus ja yhdenvertainen osallistuminen. Helsinki: Kuuloliitto ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/ehyt_julkaisu.pdf [viitattu 27.3.2023].

Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskelmasta. *Yhteiskuntapolitiikka* 6, 663–675. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/135714> [viitattu 3.3.2023].

Hakoluoto, T. 2018. Syrjäytymisestä. Teoksessa Iso-Aho, J. & Lindholm, A. (toim.) 2018. Vapaaehtoistyö nuorten syrjäytymisriskin vähentäjänä - Festari-pörssi-hankkeen analysointi ja johtopäätökset. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 52, 13–24. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-295-9> [viitattu 24.3.2023].

Janhonen, M. 2014. Nuorten kuulokojeenkäyttäjien kokemuksia vertaistuesta. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014092414168> [viitattu 24.3.2023].

Jauhiainen, T. 2007. Huonokuuloisuus: opas huonokuuloisuudesta ja sen ongelmista. Helsinki: WSOY.

Juhila, K. s.a. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

[viitattu 16.3.2023].

Järjestökehitys.fi. 2021. Voisimmeko olla suurempia? Ja miten se tehdään? Järjestökehitys Oy. Julkaistu 9.6.2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://jarjestokehitys.fi/voisimmeko-olla-suurempia/> [viitattu 18.3.2023].

Kaijanen, S. 2019. Järjestöjen ja yhdistysten toimintaedellytykset turvattava kaikilla tasoilla! Julkaistu 10.4.2019. Blogi. Saatavissa: <https://www.kuuloliitto.fi/jarjestojen-ja-yhdistysten-toimintaedellytykset-turvattava-kaikilla-tasoilla/> [viitattu 3.3.2023].

Kaivasoja, M., Karlsson, L., Ehrling, L., Melartin, T., Pylkkänen, K., Lounamaa, R., Kalland, M., Laakso, J., Pietikäinen, M., Isolauri, J., Georg Henrik, W., Paloniemi, A., Merikanto, T., Virtanen, V. & Haapalainen, S. 2010. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Lääkäriseura Duodecim. Konsensuslausuma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://web.archive.org/web/20150923220930/http://www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1287864842/konsensuslausuma090210.pdf> [viitattu 21.4.2022].

Kalela, E. 2006. Keitä huonokuuloiset oikein ovat? Lähtökohtia huonokuuloisten sosiaalisten identiteettien tutkimukselle. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/20099> [viitattu 21.4.2023].

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas - Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, ISSN 1456-2332; 202. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kansalaisareena. 2018. Nuoret vapaaehtoistyössä -Kansalaisareenan, Kirkkohallituksen ja Opintokeskus Siviksen Taloustutkimuksella teettämä tutkimus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2020/10/Kyselyn-tuloksia-nuorten-nakokulmasta_10012019.pdf [viitattu 24.3.2023].

Kippola-Pääkkönen, A. 2018. Vertaistuen hyödyt ja haasteet kuntoutuksessa. Teoksessa: Lindh, J., Härkäpää, K. & Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 174–191 PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-947-6> [viitattu 3.3.2023].

Kittilä, R. 2018. Järjestöt ovat osallisuuden selkänöja. Blogi. Julkaistu 23.11.2018. Saatavissa: <https://www.soste.fi/jarjestot-ovat-osallisuuden-selkanoja/> [viitattu 22.5.2023].

Koskela, I., Ruusuvuori, J., Juvonen-Posti, P., Nevala, N. & Husman, P. 2013. Kuulokojeen käyttäjät työelämässä. Monimenetelmällinen tutkimus kuulokojeen käytön esteistä ja edisteistä työelämässä. Työterveyslaitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/114865> [viitattu 15.3.2023].

Kosonen, K. 2010. "Voimia ja virtaa vertaistuesta" – Tutkimus Invalidiliiton vertaistukeen perustuvasta toiminnasta. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-20587> [viitattu 19.4.2023].

Kuuloavain.fi. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kuuloavain.fi/> [viitattu 19.4.2023].

Kuuloliitto.fi. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kuuloliitto.fi> [viitattu 19.4.2023].

Kuuloliitto ry. 2022. Kuuloliiton vuoden 2022 nuorten aikuisten toimintaa mitaava kysely.

Laiho, A. 2018. Beesit, banaanit ja valkosipulit – käyttäjien kokemuksia kuuloapuvälineiden muotoilusta. Hämeen ammattikorkeakoulu. Muotoilun koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018053111452> [viitattu 12.4.2023].

Lamminaho, K. 2015. Vertaistoiminnasta virtaa perheelle. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505045831> [viitattu 18.3.2023].

Lavikainen, A. 2014. Huonokuuloisten ja kuurojen opiskelijoiden toisen asteen opinnoissa kohtaamat haasteet ja tuki opintojen aikana. Kuuloliitto ry. Yhdenvertaisuus ja osallisuus toisen asteen opinnoissa -hanke. PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://www.vates.fi/media/tutkimustietoa/muiden-tutkimuset/huonokuuloisten-ja-kuurojen-opiskelijoiden.pdf](https://www.vates.fi/media/tutkimustietoa/muiden-tutkimukset/huonokuuloisten-ja-kuurojen-opiskelijoiden.pdf) [viitattu 22.5.2023].

Lehtiniemi, K. 2015. Stigma kuulovammaisten tarinoissa. Narratiivinen tutkimus leimautumisen kokemuksesta. Lapin yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/62170> [viitattu 29.5.2023].

Lehtoranta, P. 1995. Kuuro ja huonokuuloinen nuori – persoonallisuuden ja ammatillisen suuntautumisen kehitys. Tutkimuksia, ISSN 0358-089X; 49/1995. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Linna, T. & Rantala, J. 2014. Nuorten syrjäytyminen ja vuorovaikutusosaaminen, Kirjallisuuskatsaus nuorten syrjäytymistä ja vuorovaikutusosaamista käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201502021237> [viitattu 18.3.2023].

Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L. & Himberg, T. 2021. Laadullinen tutkimus. Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.10.2021. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus> [viitattu 21.4.2022].

Mielenterveystalo.fi. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://vanha.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/vertaistuki.aspx> [viitattu 21.4.2022].

Mikkonen, I. 2009. Sairastuneen vertaistuki. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. yhteiskuntatieteet 173. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-27-1303-5> [viitattu 3.3.2023].

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2019. Vertaistuki voimavarana. Ajatushautomo Kompassi. WWW-dokumentti. Julkaistu 23.10.2019. Saatavissa: <https://www.kompassi.org/vertaistuki-voimavarana/> [viitattu 21.4.2022].

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tietosanoma.

Möttönen, S. 2019. Järjestöjen palvelut sosiaalisen hyvinvoinnin tuottamisessa. Selvitys palvelujärjestöjen asemasta, tulevaisuudesta ja kuntien kanssa tehtävästä hankintayhteistyöstä. Jyväskylä: Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry. PDF-julkaisu. Saatavissa: https://www.kyt.fi/wp-content/uploads/2019/09/J%C3%A4rjest%C3%B6jen-palvelut-sosiaalisen-hyvinvoinnin-tuottamisessa_www.pdf [viitattu 25.5.2023].

Niemelä, J. 2019. Järjestöt sote-Suomea rakentamassa. KAKS – Kunnallisan alan kehittämissätiö. Kunnallisan alan kehittämissätiön Julkaisu 25/2019. PDF dokumentti. Saatavissa: https://kaks.fi/wp-content/uploads/2019/05/niemela_jarjestot-sote-suomea-rakentamassa1.pdf [viitattu 23.5.2023].

Nieminen, P. 2021. Vertaistuen moninaisuus. Lahikainen, E. (toim.) Kansalaisareenan julkaisuja 1/2021, 4–5. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2021/01/Vertaistuen_moninaisuus_WEB1494.pdf [viitattu 18.3.2023].

Nieminen, T. 2017. Järjestöt ja oppilaitokset yhteisessä rintamassa. Teoksessa Luomala, J. (toim.) Kovaa osaamista harrastuksista ja vapaaehtoistoinnista. Suomen Partiolaiset. 2017. 26–27. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kentauri.fi/wp-content/uploads/2020/12/JULKAISUT_Kovaa_osaamista_harrastuksista_ja_vapaaehtoistoinnista.pdf [viitattu 14.3.2023].

Nuoperi.fi s.a. Nuori/nuoruus. Turun Yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=18> [viitattu 21.4.2022].

Näpärä, L. 2017. Haastattelun lajityypit, 2017. Blogi. Julkaistu 12.4.2017. Saatavissa: <https://spoken.fi/haastattelun-lajityypit/> [viitattu 23.9.2022].

”Vammaisena olen toisen luokan kansalainen” Selvitys vammaisten syrjintäkemuksista arjessa. 2016. Oikeusministeriö ja syrjinnän seurantajärjestelmä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://syriinta.fi/vammaisselvitys> [viitattu 16.3.2023].

Opetushallitus.fi s.a. Elämänkaari. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/mun-elama/tulevaisuuden-aidot/elaman-kaari> [viitattu 23.9.2022].

Opintokeskus Sivis. s.a. Haastattelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ok-sivis.fi/jarjestoarvioinnin-ilmansuuntia/arvioinnin-tiedonkeruun-menetelmia/haastattelu.html> [viitattu 21.4.2022].

Osana yhteistä ratkaisua Oy. 2021. Tulevaisuuden näkymät järjestöissä. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://osana.fi/tnj2/> [viitattu 16.3.2023].

Pakarinen, J. & Nokkanen, T. 2022. Kuulovammaisen nuoren tie toiselle asteelle. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Yhteisöpedagogikoulutus. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205047271> [viitattu 15.3.2023].

Pekkarinen, V. 2007. Elämänkaaren eri vaiheet. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Päivitetty: 7.9.2007. Saatavissa: https://oppimateriaalit.jamk.fi/elinikainenohjaus/files/2015/06/elamankaaren_eri_vaiheet.pdf [viitattu 18.3.2023].

Ranta, T., Laasonen, V., Lähteenmäki-Smith, K., Manu, K., Haavisto, I., Risänen, A. & Korhonen, S. 2020. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudistajina? Selvitys TEA-avusteisesta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaistu 14.5.2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5413-7> [viitattu 19.4.2023].

Reinikainen, A. 2017. Yhdessä voimme tehdä osaamisen sanoittamisesta uuden kansalaistaidon! Teoksessa Luomala, J. (toim.) Kovaa osaamista harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta. Suomen Partiolaiset. 2017. 7. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kentauri.fi/wp-content/uploads/2020/12/JULKKAISUT_Kovaa_osaamista_harrastuksista_ja_vapaaehtoistoiminnasta.pdf [viitattu 14.3.2023].

Rintakoski, K. 2017. Muuttuva toimintaympäristö haastaa kansalaisjärjestöt ja niiden toimintatavat. Fingo. Julkaistu 5.5.2017. Blogi. Saatavissa: <https://fingo.fi/ajankohtaista/blogit/muuttuva-toimintaymparisto-haastaa-kansalaisjarjestot-ja-niiden-toimintatavat/> [viitattu 16.3.2023].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/> [viitattu 21.4.2022].

Saaros, E. & Wiik, L. 2016. Kuulovammaisen lapsen identiteetin kehitykseen vaikuttavat psykososiaaliset tekijät, Integroitu kirjallisuuskatsaus. Metropolia ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma. Opinnäyte. Julkaistu 11.4.2016. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605106943> [viitattu 18.3.2023].

Salonen, A. 2014. "Ai mitä että", Kuulokojeen ensikäyttäjien kohtaamat haasteet ja selviytymisstrategiat työelämän vuorovaikutustilanteissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden tiedekunta. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201410212221> [viitattu 15.3.2023].

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. E-kirja. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/book/9789520400118> [viitattu 23.3.2023].

Seilola, I. 2018. "Ei mun lapsen tarvii vain pärjätä – hän saa loistaa" Kuulovammaisten lasten vanhempien kokemuksia koulun aloittamisen nivelvaiheesta. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58212> [viitattu 20.3.2023].

Seppälä, H. 2011. Vahvistavat verkostot. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. 150–164. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-114-3> [viitattu 23.5.2023].

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Acta Universitatis Ouluensis. E, Scientiae rerum socialium. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:isbn:951425340X> [viitattu 20.3.2023].

Simelius, S. 2020. Tutkijan puolueellisuus ja puoluepolitiikka. Helsingin yliopisto. *Politiikasta*. Julkaistu 14.4.2020. Verkkolehti. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/326524> [viitattu 16.3.2023].

Soste.fi. 2020. Sosiaali- ja terveysjärjestöt Suomessa. Julkaistu 3.9.2020. Blogi. Saatavissa: <https://www.soste.fi/sosiaali-ja-terveysjarjestot-suomessa/> [viitattu 16.3.2023].

Soste.fi. 2022. Valtion avustusjärjestelmä uudistuu. Päivitetty 15.3.2023. Blogi. Saatavissa: <https://www.soste.fi/avustusjarjestelman-nykytila-ja-kehittamiskohteet/> [viitattu 16.3.2023].

Southall, K., Jennings, M., Gagné, J. & Young, J. 2018. Reported benefits of peer support group involvement by adults with hearing loss. *International Journal of Audiology* 1, 29–36. Verkkolehti. Saatavissa: 10.1080/14992027.2018.1519604 [viitattu 24.3.2023].

Takala, H. 2010. Kuulovamma on osa elämää – tutkimus apuvälineiden ja palveluiden saannista ja tiedotuksesta Keski-Pohjanmaalla huonokuuloisten aikuisten kokemana. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201004206654> [viitattu 12.4.2023].

Terlektsi, E., Kreppner, J., Mahon, M., Worsfold, S. & Kennedy, R. 2020. Peer Relationship Experiences Of Deaf And Hard-Of-Hearing Adolescents. *The*

Journal of Deaf Studies and Deaf Education 2, 153–166. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1093/deafed/enz048> [viitattu 24.3.2023].

Terveyskylä.fi. 2022. Mitä on vertaistuki? WWW-dokumentti. Päivitetty 3.6.2022. Saatavissa: <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistusta/mit%C3%A4-on-vertaistuki> [viitattu 21.4.2022].

Tervo, J. 2021. Sote-järjestöt tarjoavat vertaistukea kaikelle kansalle. Lahjoitamo. Julkaistu 18.10.2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lahjoitamo.fi/2021/10/18/sote-jarjestot-tarjoavat-vertaistukea-kaikelle-kansalle/> [viitattu 16.3.2023].

Tuormaa, T. & Lavikainen, A. 2018. Ikäkuuloisten ja heidän läheistensä kokemukset – Kuulopolku ja tuen tarpeet. Helsinki: Kuuloliitto ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2018/05/KL_IKA-KUULO_052018_web.pdf [viitattu 23.5.2023].

Vaara, L. 2022. Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten oppimisessa. Teoksessa Kaunismaa, P. (toim.) Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. Humanistien ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142. Humanistinen ammattikorkeakoulu & Osaamiskeskus Kentauri. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/790924> [viitattu 16.3.2023].

Vanas, A. 2017. Nuoren identiteetin muodostuminen. *Lapsen maailma, Lastensuojelun Keskusliiton lehti*. Verkko-lehti. Julkaistu 7.8.2017. Saatavissa: <https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/nuoren-identiteetti/> [viitattu 21.4.2022].

Vatanen, S. 2013. Huonokuuloisuuden stigma. Kehysanalyysi kuulokojeen käyttäjien kokemuksista. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-23446> [viitattu 29.5.2023].

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Helsinki: PS-kustannus. E-kirja, Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789523701731> [viitattu 16.3.2023].

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. s.a. Sosiaaliset suhteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yths.fi/terveystieto/mielenterveys/sosiaaliset-suhteet/> [viitattu 18.3.2023].